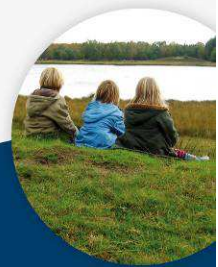

Mestbeleid Someren

Mestbeleid Someren

Titel: Mestbeleid Someren
Versie: 2
Datum: 16 december 2015
Auteur(s): S. Salemans-Dusch en P. van Mil
Zaaknummer: SOM/2015/001878

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Landelijke regelgeving	4
2.1	Regels Rijksoverheid tegen het mestoverschot	4
2.2	Berekening van het bedrijfsoverschot.....	5
2.3	Conclusie.....	6
3.	Provinciale regelgeving	7
3.1	Verordening ruimte 2014.....	7
3.1.1	Mestbewerking in bestaand stedelijk gebied	8
3.1.2	Mestbewerking in gemengd landelijk gebied	8
3.1.3	Rechtstreeks werkende regels in het kader van mestbewerking	9
3.2	Conclusie.....	10
4.	Gemeentelijke regelgeving	11
4.1	Bestaand beleid.....	11
4.1.1	Beleidsnotitie covergistinginstallaties	11
4.1.2	Bestemmingsplan	12
4.2	Beeldkwaliteitsplan buitengebied Someren.....	13
4.3	Structuurvisie Someren 2028.....	13
4.4	Nieuwe initiatieven voor mestbewerking.....	13
4.5	Mestbeleid omliggende gemeenten	15
5.	Beleidsmatige afweging	18
5.1	Willen we mestbewerking toestaan?.....	18
5.1.1	Buitengebied	21
5.1.2	Stedelijk gebied.....	22
5.1.3	Mestverwerking	23
5.1.4	Conclusie	24
5.2	Onder welke voorwaarden willen we mestbewerking toestaan?.....	24
5.2.1	Vestiging per landschapstype	25
5.2.2	Zelfstandige vestiging of alleen als onderdeel van veehouderij?	29
5.2.3	Conclusie	34
6.	Formulering beleidsuitgangspunten	35
	Bijlage 1. Methoden van mestverwerking en mestbewerking.....	38
	Bijlage 2. Relevante bepalingen uit de Verordening ruimte 2014	49
	Bijlage 3. Beleid covergisting (2009).....	52
	Bijlage 4. Schematische weergave beleid mestbewerking	67
	Bijlage 5. Mestproductie en overschot in de gemeente Someren.....	69
	Bijlage 6. Kaart overzicht mestbewerking in verschillende landschapstypen	79

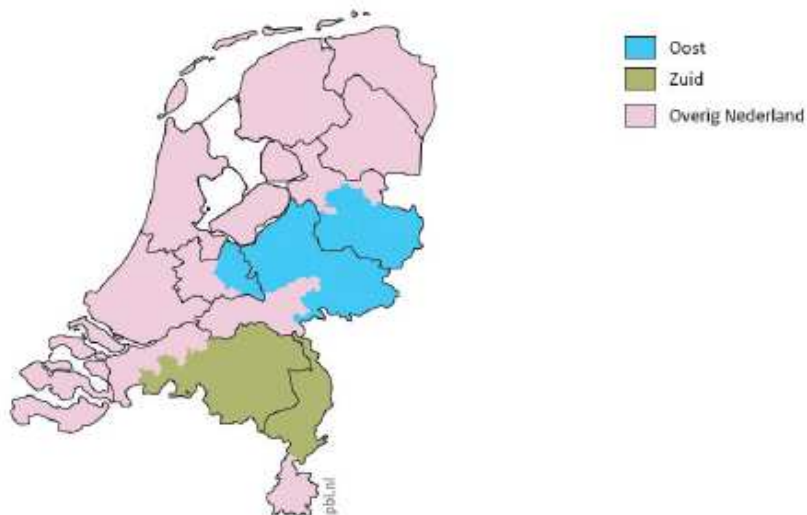
1. Inleiding

Brabant heeft de grootste veedichtheid van Nederland. De agrarische activiteiten zorgen voor voedsel, werkgelegenheid en welvaart. Vlees- en zuivelproducten uit Brabant vinden hun weg ver buiten de provinciale grenzen. Het maatschappelijk en economisch belang van de veehouderijsector is voor de provincie dan ook groot.

De dieren die worden gehouden, produceren echter ook mest. Het gebruik van dierlijke mest op het land is beperkt, omdat teveel mest slecht is voor het milieu. Daarnaast is er onvoldoende areaal grond beschikbaar in Nederland, zodat er een mestoverschot ontstaat. Per 1 januari 2014 is er een landelijke mestbewerkingsplicht ingesteld. Voor 2014 moest in het concentratiegebied Zuid (waar de regio Zuidoost Brabant onder valt) minimaal 30 % van het mestoverschot op bedrijfsniveau worden verwerkt. Voor 2015 is het te verwerken aandeel van het mestoverschot op 50 % gesteld. De verwachting is dat dit percentage in de komende jaren nog meer gaat stijgen. Er is zowel landelijke als provinciale regelgeving in het kader van het verwerken van mest. Er is vooral in de provinciale Verordening ruimte 2014 al veel geregeld. Gemeenten kunnen nadere invulling geven aan de regels voor mestbewerking.

In de gemeente Someren zijn er in de afgelopen periode (zomer 2014-voorjaar 2015) twee verzoeken gedaan voor initiatieven op het gebied van mestverwerking. Tevens zijn er binnen de gemeente Someren onder co-vergistingsbeleid vergunningen verleend die niet geheel passen binnen dat beleid, aangezien er technieken zijn gebruikt die innovatiever zijn dan waar het beleid op toe ziet. Omdat het bestaande beleid verouderd is en de wens bestaat om een nadere, eigen invulling te kunnen geven aan met name de provinciale regels voor mestbewerking, is het onderhavige beleidsstuk opgesteld.

Concentratiegebieden Meststoffenwet, 2010

Bron: Dienst Regelingen, 2010

Afbeelding 1. Indeling concentratiegebieden

2. Landelijke regelgeving

Boeren gebruiken mest om hun akkers en weilanden te bemesten. Het gebruik van dierlijke mest is echter wettelijk beperkt en grondgebonden, omdat het verontreinigen van de bodem moet worden voorkomen. Agrariërs moeten daarom het resterende deel van de mest die zij produceren (met andere woorden: het mestoverschot) laten verwerken. Let wel: de verplichting om mest te laten verwerken, geldt alleen als er op een bedrijf meer mest wordt geproduceerd dan de agrariër kwijt kan op zijn eigen grond. Om te achterhalen hoeveel mest er wordt geproduceerd en of er al dan niet sprake is van een overschot, moet het bedrijfsoverschot berekend worden. Door het stellen van regels wil de overheid bewerkstelligen dat er meer mest wordt bewerkt.

2.1 Regels Rijksoverheid tegen het mestoverschot

Door te veel mest kunnen meststoffen (stikstof en fosfaat) in het grond- en oppervlaktewater terecht komen. De meststof nitraat is schadelijk voor het drinkwater. Het kabinet presenteerde in december 2013 nieuwe maatregelen om het mestoverschot tegen te gaan.

De belangrijkste maatregelen zijn:

- de veehouderij maakt afspraken met producenten van diervoeders om de hoeveelheid fosfaat in het voer te verminderen;
- veehouders moeten hun mestoverschot laten verwerken;
- mest kan worden bewerkt voor de export.

Er zijn daarnaast per sector en per diersoort nog specifieke regels gesteld. Hierbij kan gedacht worden aan regels en gebruiksnormen voor het gebruik van dierlijke meststoffen, het vervoer van mest, etc. In 2014 heeft Nederland van de Europese Commissie overigens ontheffing gekregen van de Nitraatrichtlijn. Dit houdt in dat de Nederlandse boeren tot en met 2017 meer stikstof uit dierlijke mest per hectare mogen deponeren op het land. Dit wordt ook wel derogatie genoemd. Er zijn wel voorwaarden verbonden aan de toepassing van de dierlijke mest. Dit laat echter onverlet dat door de Rijksoverheid eisen worden gesteld als er sprake is van een mestoverschot op een agrarisch bedrijf. Voor 2015 geldt dat de norm voor het te verwerken overschot op 50 % gesteld is en het is de verwachting dat dit in de komende jaren zal toenemen.

Nu duidelijk is dat er regels zijn gesteld, zal bepaald moeten worden wat er onder mestverwerking wordt verstaan. De Rijksoverheid stelt als volgt: *'onder mestverwerking vallen het exporteren van dierlijke meststoffen en het verbranden of vergassen van dierlijke meststoffen tot as, waarin maximaal 10 % organische stof (koolstofketens) aanwezig is. Het verwerken van mest gebeurt altijd door een verwerker. Dit kan geen landbouwbedrijf zijn. Covergisten en het scheiden van mest zijn bewerkingsmethodes en vallen niet onder de definitie van mestverwerking'.*

Om een idee te krijgen van de verschillende methoden van mestverwerking en mestbewerking, is in **bijlage 1** een overzicht opgenomen met voorbeelden.

2.2 Berekening van het bedrijfsoverschot

Wanneer een agrarisch bedrijf waar dieren worden gehouden meer mest produceert dan er op het eigen land kan en mag worden aangewend, is het bedrijf verplicht om het overschot te verwerken. De Rijksoverheid heeft een rekenmethodiek ontwikkeld om te kunnen bepalen of er sprake is van een overschot of niet.

Mestverwerkingsplicht in stappen

Stap 1 → Bereken uw bedrijfsoverschot.

Stap 2 → In welke regio ligt uw bedrijf? En wat is het verwerkingspercentage voor deze regio?

Stap 3 → Bekijk of uw verwerkingsplicht boven of onder de drempelwaarde van 100 kilo fosfaat ligt.

Stap 4 → Ligt uw verwerkingsplicht onder de drempelwaarde, dan hoeft u niets te doen.

Stap 5 → Ligt uw verwerkingsplicht boven de drempelwaarde, ga dan na of u mogelijk onder een volledige of gedeeltelijke vrijstelling valt van uw verwerkingsplicht.

Stap 6 → Geldt de verwerkingsplicht na stap 5 nog steeds, sluit dan een passende overeenkomst af.

Stap 7 → Zorg dat de overeenkomsten op tijd bij ons binnen zijn.

Afbeelding 2. Mestverwerkingsplicht in stappen¹

Stel dat een veehouder door middel van de berekeningen tot de conclusie komt dat hij een overschot heeft, dan zal hij een overeenkomst moeten sluiten met een mestverwerker. Zoals uit de definitie van de Rijksoverheid blijkt, kan een verwerker géén landbouwbedrijf zijn. Onder landbouwbedrijven vallen bijvoorbeeld akkerbouwbedrijven en veehouderijen. Een bewerker kan wel een landbouwbedrijf zijn.

Een verwerker vergast, verbrandt of exporteert de mest naar het buitenland. In Moerdijk zit bijvoorbeeld een (zeer grootschalige) mestverbrandingsinstallatie, die pluimveemest verbrandt en hier vervolgens groene stroom uit opwekt.

Naast het rechtstreeks sluiten van een overeenkomst met een mestverwerker, kan een agrariër er ook voor kiezen om een zogenaamde 'driepartijenovereenkomst' te sluiten. Dit is een

¹ Nieuwsbrief Mestverwerkingsplicht, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, november 2014

overeenkomst tussen een mestverwerker, een mestbewerker en een agrariër. In deze driepartijenovereenkomst leggen de drie partijen vast dat de landbouwer een hoeveelheid dierlijke mest (in kilogrammen fosfaat) levert aan de bewerker, en dat de bewerker dezelfde hoeveelheid laat verwerken door de verwerker.

De overeenkomst geldt voor een kalenderjaar. Binnen deze overeenkomst is de agrariër verplicht de hoeveelheid mest waarvoor een overeenkomst is afgesloten ook daadwerkelijk te leveren. De verwerker is daarnaast verplicht om deze hoeveelheid feitelijk te verwerken.

Ook behoort het tot de mogelijkheden om een vervangende mestverwerkingsovereenkomst te sluiten met een andere landbouwer, waarbij de plicht tot mestverwerking wordt overgedragen van het ene naar het andere bedrijf. Het sluiten van een dergelijke overeenkomst is niet mogelijk tussen een ondernemer met hoofdzakelijk pluimvee en een veehouder met hoofdzakelijk ander vee.

2.3 Conclusie

De Rijksoverheid stelt per gebied in Nederland normen aan het verwerken van het mestoverschot. Hoe dat moet gebeuren, wordt aan de eigen keuze van de agrariër overgelaten. De agrariër kan ervoor kiezen om de mest aan te leveren aan een mestverwerker, maar ook aan een mestbewerker. Het nationale beleid stelt geen kaders en randvoorwaarden aan bijvoorbeeld de landschappelijke inpassing van installaties waarin mest wordt be- of verwerkt. Ook worden er geen kaders geschapen waar rekening mee moet worden gehouden in het kader van het beperken van de overlast voor de omgeving. Het provinciale beleid in Noord-Brabant geeft hier wel invulling aan. In het volgende hoofdstuk gaan wij nader in op het provinciale beleid.

3. Provinciale regelgeving

Vanuit landelijke regelgeving ontstaat de verplichting om te voorzien in voldoende capaciteit om het mestoverschot te verwerken. Hiervoor is in Brabant een uitbreiding van de mestbewerkingscapaciteit nodig. Het beleid is er daarbij op gericht dat Brabant voldoende capaciteit ontwikkelt om het eigen mestoverschot te bewerken op daarvoor geschikte locaties. Het is dus uitdrukkelijk niet de bedoeling dat er mest die afkomstig is van bedrijven buiten Brabant wordt bewerkt.

Het is voor de provincie van belang om te kunnen sturen op de locaties waar mest wordt bewerkt en er is dan ook sprake van een provinciaal belang. In het provinciaal beleid wordt daarom uitgebreid aandacht geschonken aan mestbewerking.

3.1 Verordening ruimte 2014

In de nationale regelgeving wordt gesproken over mest**ver**werking. In de verordening (wijziging 2015) sluit de provincie aan bij de definitie van mestverwerking uit de nationale regelgeving aan. Deze definitie is gericht op de beleidsmatige doelstelling die bereikt moet worden en niet op de activiteit zelf.

Voor de verordening is het relevant om voorwaarden te bepalen voor de activiteit. Daarom wordt in de Vr2014 (wijziging 2015) gesproken over mest**be**werking. De verordening definieert mestbewerking als volgt: *de toepassing van basistechnieken of combinaties daarvan met als doel de aard, samenstelling of hoedanigheid van dierlijke mest te wijzigen, zoals droging, bezinking, (co)vergisting, scheiding, hygiëniseren of indamping van mest*. Dit betekent dat ook vormen van **(co)vergisting van mest** onder de definitie van mestbewerking vallen.

Vestiging van, uitbreiding van en toename van bestaande bebouwingsoppervlakte voor mestbewerking zijn in principe uitgesloten. In het stedelijk gebied en in gemengd landelijk gebied is het echter onder voorwaarden wel mogelijk om mestbewerking te vestigen, uit te breiden of om de bestaande bebouwingsoppervlakte te laten toenemen. In paragraaf 3.1.1, respectievelijk 3.1.2, gaan wij nader in op de voorwaarden die worden gesteld aan mestbewerking in stedelijk en gemengd landelijk gebied. In de groenblauwe mantel is mestbewerking overigens niet toegestaan. Om te voorkomen dat er ondanks de gestelde regels in de Verordening ontwikkelingen plaatsvinden die de provincie niet wenselijk acht, is in artikel 33 een rechtstreeks werkende bepaling opgenomen in het kader van mestbewerking. In paragraaf 3.1.3 gaan wij nader in op de rechtstreeks werkende bepaling.

3.1.1 Mestbewerking in bestaand stedelijk gebied

Het bestaand stedelijk gebied is gedefinieerd als: *'het gebied dat het bestaande ruimtebeslag van een kern bevat ten behoeve van een samenhangende structuur van stedelijke functies'*.

De opgave die Brabant heeft om het eigen mestoverschot op daarvoor geschikte locaties te verwerken, heeft ertoe geleid dat de provincie onder voorwaarden toestaat dat er op bedrijventerreinen mestbewerkingsinstallaties worden gerealiseerd. Hoofdregel blijft dat een bestemmingsplan de vestiging en uitbreiding van mestbewerking op bedrijventerreinen uitsluit, maar een uitzondering op deze regel is mogelijk wanneer er wordt voldaan aan de volgende randvoorwaarden²:

1. de noodzaak is aanwezig vanwege de wettelijke verplichting tot mestverwerking van het mestoverschot in Noord-Brabant;
2. de mestbewerking is vanuit de goede leefomgeving en gelet op de aspecten als benoemd in artikel 3.1, derde lid, inpasbaar in de omgeving;
3. er is een bedrijfsplan opgesteld dat inzicht geeft in het aanbod en de afkomst van de mest en coproducten;
4. de opslag en verwerking van tussenproducten mag niet in de openlucht plaatsvinden;
5. de toelichting van het bestemmingsplan bevat een verantwoording dat er een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van de belangen van omwonenden bij de planvorming.

Het betreffende artikel uit de Verordening ruimte is opgenomen in **bijlage 2**.

Een nadere toelichting op de gestelde voorwaarden wordt gegeven bij het artikel dat ziet op de mestbewerking in het gemengd landelijk gebied. Wij behandelen de gestelde voorwaarden dan ook gelijktijdig in paragraaf 3.1.2.

3.1.2 Mestbewerking in gemengd landelijk gebied

Het gemengd landelijk gebied wordt gedefinieerd als: *'multifunctionele gebruiksruimte, gelegen buiten bestaand stedelijk gebied, buiten de ecologische hoofdstructuur en buiten de groenblauwe mantel'*.

In het gemengd landelijk gebied is het, net als in het bestaand stedelijk gebied, niet toegestaan om mestbewerking te vestigen, uit te breiden of om de bestaande bebouwingsoppervlakte ten behoeve van de mestbewerking toe te laten nemen. Dit geldt niet voor mestbewerking ten behoeve van een op dezelfde locatie gevestigde veehouderij, mits het vanuit het oogpunt van een goede leefomgeving en gelet op de uitgangspunten in het kader van de zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit inpasbaar is in de omgeving. Met andere woorden: wanneer wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden, is het bewerken van eigen mest van het ter plaatse gevestigde agrarische bedrijf mogelijk als onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering en wordt dit op grond van de Verordening toegestaan binnen het betreffende bestaande bouwperceel.

² Artikel 4.7 VR2014

Vaak wordt er echter niet alleen mest van het eigen bedrijf bewerkt, maar wordt er ook mest aangevoerd van andere bedrijfslocaties of van andere ondernemers in de omgeving. Dit valt dan niet meer onder het gestelde criterium dat er sprake moet zijn van eigen mest en ook is het betreffende bedrijf niet ter plaatse (binnen het bouwperceel) gevestigd. Om toch mestbewerking mogelijk te maken bij een agrarisch bedrijf, danwel agrarisch-technisch hulpbedrijf (met aanvoer van mest die afkomstig is van derden) óf als zelfstandige activiteit, worden strengere voorwaarden gesteld³:

1. de locatie moet buiten een bebouwingsconcentratie⁴ liggen;
2. de noodzaak is aanwezig vanwege de wettelijke plicht tot mestverwerking van het mestoverschot in Noord-Brabant;
3. de mestbewerking is vanuit het oogpunt van een goede leefomgeving en gelet op artikel 3.1, derde lid, inpasbaar in de omgeving;
4. de omvang van het bouwperceel mag maximaal 1,5 hectare bedragen;
5. er is sprake van een goede ontsluiting in verband met de te verwachten transportbewegingen;
6. de opslag en verwerking van tussenproducten mag niet in de open lucht plaatsvinden;
7. de aanvoer van dikke fractie⁵ is uitgesloten, tenzij de aanvoer is bedoeld voor vergistings- en/of hygiënisatiedoeleinden;
8. de landschappelijke inpassing bedraagt ten minste 15 % van de omvang van het bouwperceel;
9. er is een bedrijfsplan opgesteld dat inzicht geeft in het aanbod en de afkomst van mest en coproducten;
10. de toelichting van het bestemmingsplan bevat een verantwoording dat een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van de belangen van omwonenden bij de planontwikkeling.

De relevante bepaling uit de Verordening ruimte is opgenomen in **bijlage 2**.

Uit de voorgaande voorwaarden blijkt dat de provincie streng stuurt op verschillende aspecten, zoals de ligging van de locatie, de herkomst van de mest en het betrekken van de omgeving bij de planvorming (in de breedste zin van het woord).

3.1.3 Rechtstreeks werkende regels in het kader van mestbewerking

Om te voorkomen dat er in het landelijk gebied of op bedrijventerreinen initiatieven voor mestbewerking ontstaan zonder dat daarop sturing vanuit de provincie plaats heeft, is er voor gekozen rechtstreeks werkende regels op te nemen in artikel 33 van de Verordening.

³ Artikel 7.12 lid 3 VR2014

⁴ Kernrandzone, bebouwingslint of bebouwingscluster

⁵ Het rulle of vaste deel van dierlijke mest dat ontstaat bij scheiding van deze mest of van digestaat in een dik en een dun deel, bijvoorbeeld door mechanische scheiding, gescheiden opvang van mest en urine, bezinking of een strofilter

Dit artikel luidt als volgt:

1. Tot het tijdstip waarop het bestemmingsplan dat in overeenstemming is met artikel 4.7 (bestaand stedelijk gebied) en artikel 7.12 (gemengd landelijk gebied) in werking is getreden, geldt voor mestbewerking dat er geen toename van de bebouwingsoppervlakte is toegestaan van de:
 - a. bebouwing die op 1 maart 2014 legaal aanwezig of in uitvoering was; of
 - b. bebouwing die mag worden gebouwd krachtens een verleende vergunning; of
 - c. bebouwing die is gebaseerd op een vóór 1 maart 2014 ingediende en volledige en ontvankelijke aanvraag voor omgevingsvergunning, als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder a van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, die in overeenstemming is met het geldende bestemmingsplan.
2. In afwijking van het eerste lid kan het bevoegd gezag overeenkomstig artikel 2.1, eerste lid, sub c van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een omgevingsvergunning verlenen, onder overeenkomstige toepassing van artikel 4.7 of artikel 7.12.

De uitgebreide weergave van dit artikel uit de Verordening ruimte is opgenomen in **bijlage 2**.

De rechtstreeks werkende regel moet bij een aanvraag voor omgevingsvergunning betrokken worden. Met het opnemen van een rechtstreekse regel wordt de afwegingsruimte van de gemeente vergaand beperkt. Voor de provincie is het voordeel dat het beleid direct in werking treedt na de inwerkingtreding van de Verordening.

3.2 Conclusie

De provincie vindt het van belang om kaders te scheppen voor de invulling van de plicht tot mestbewerking in Brabant. Aan de andere kant wil de provincie een overaanbod van mestbewerking tegengaan. Door de definitie van mestbewerking te specificeren en aan te geven dat het om methoden gaat, waarbij de aard, verschijningsvorm of samenstelling van de dierlijke mest wordt gewijzigd en daar vervolgens criteria aan te verbinden, wordt invulling gegeven aan deze doelstelling.

De gemeente is in vrij vergaande zin gebonden aan landelijke en provinciale regelgeving. Er is echter in zekere zin nog wel beleidsvrijheid. Gemeenten zouden er bijvoorbeeld voor kunnen kiezen om zones of locaties aan te wijzen waar mestbewerking, met aanvoer van mest van derden, kan worden toegestaan. Uiteraard zal hierbij wel rekening gehouden moeten worden met de gegeven kaders van het landelijk en provinciaal beleid. In het volgende hoofdstuk gaan wij nader in op het gemeentelijke beleid.

4. Gemeentelijke regelgeving

Op dit moment heeft de gemeente Someren geen actueel beleid in het kader van mestbewerking. De inwerkingtreding van de Verordening ruimte 2014, in combinatie met een aantal verzoeken van ondernemers die mestbewerking willen gaan doen, vormen de aanleiding om nieuw beleid op te stellen.

4.1 Bestaand beleid

4.1.1 Beleidsnotitie covergistinginstallaties

In 2009 is door de gemeenteraad de beleidsnotitie covergistinginstallaties vastgesteld (**bijlage 3**). Aanleiding hiervoor was dat er bij agrariërs steeds meer behoefte bleek te bestaan om covergistinginstallaties met een aanzienlijke capaciteit te realiseren in het buitengebied. Destijds werd geconcludeerd dat de gemeente in feite het provinciale beleid heeft gevolgd, maar dit niet duidelijk heeft uitgesproken in een concrete beleidsvisie. Ook toen was echter niet uit te sluiten dat er meerdere initiatieven zouden komen, waardoor het raadzaam was om hiervoor regels op te stellen. Ten tijde van het opstellen van de beleidsnotitie gold overigens nog het oude rijks- en provinciale beleid. Inmiddels is dit beleid ook achterhaald, maar dat is ook logisch met het oog op het tijdsverloop en de ontwikkelingen die steeds verder evolueren.

Vóór 2009 bestond er overigens geen gemeentelijke visie op de vestiging van covergistinginstallaties in het buitengebied. Wel zijn er in 2000 verschillende criteria gesteld aan de mogelijke vestigingsplaats van MIVES. Dit is gebeurd aan de hand van het toen geldende provinciale beleid. In 2009 werd dit niet meer afdoende geacht en is de beleidsnotitie ten aanzien van de covergistinginstallaties vastgesteld.

Er was een viertal uitgangspunten opgenomen in de beleidsnotitie:

- covergistinginstallaties met een capaciteit van maximaal 25.000 ton mogen worden opgericht als nevenactiviteit bij veehouderijbedrijven gelegen op duurzame locaties in verwevingsgebieden, zoals bedoeld in reconstructieplan De Peel. Vestiging in extensiveringsgebieden is niet mogelijk;
- de mest die wordt verwerkt in de vergistinginstallatie dient voor tenminste 51 procent afkomstig te zijn van de veehouderij waarbij de installatie wordt geplaatst; de overige mest en coproducten mogen worden aangevoerd;
- covergistinginstallaties dienen te worden gerealiseerd binnen het bouwblok. Uitbreiding van het bouwblok is alleen mogelijk overeenkomstig het provinciale beleid tot 1,5 hectare (normale agrarische bedrijven) en 2,5 hectare (intensieve veehouderijbedrijven in verwevingsgebieden, mits op duurzame locatie). Bij de afweging worden natuurlijke, landschappelijke, cultuurhistorische, water- en bodemhuishoudkundige en milieuhygiënische aspecten nadrukkelijk betrokken;
- zelfstandige covergistinginstallaties of installaties groter dan 25.000 ton dienen op een bedrijventerrein, in het LOG-gebied of het glastuinbouwgebied gehuisvest te worden. Binnen deze gebieden geldt geen minimumpercentage eigen mest.

Met het vaststellen van beleidsuitgangspunten is het zoekgebied bekend en is duidelijk wat de capaciteit van een covergistinginstallatie mag zijn. Op perceelsniveau moet dan vervolgens de

haalbaarheid verder onderzocht worden, bijvoorbeeld ten aanzien van aspecten als landschappelijke inpassing, belangen van derden en ontsluiting. De verschillende belangen moeten vervolgens afgewogen worden om te komen tot een zorgvuldige besluitvorming.

Er is in de bijlage een aantal bedrijven opgenomen dat plannen had om een mestvergistingsinstallatie te realiseren. Uitzondering hierop werd gevormd door Martens Houtvezel aan de Nieuwendijk, die houtafval wilde verwerken tot energie. Het ging om een andere vorm van energieproductie, die buiten het bereik van het beleid viel.

4.1.2 Bestemmingsplan

De uitgangspunten die in de beleidsnotitie covergisting zijn opgenomen, zijn geïntegreerd in het bestemmingsplan "Buitengebied Someren" (2011).

In artikel 4.1 onder lid 3 is opgenomen dat: *'binnen bestemmingsvlakken met de aanduiding 'specifieke vorm van agrarisch-covergisting' is als nevenactiviteit een covergistingsinstallatie toegestaan met een capaciteit van maximaal 25.000 ton per jaar. Minimaal 51 procent van de te verwerken mest en andere producten is afkomstig van het ter plaatse uitgeoefende agrarisch bedrijf'.*

Voor een aantal specifieke locaties is covergisting als nevenactiviteit bij het agrarisch bedrijf aangeduid. Deze locaties zijn: Michelslaan 3, Oude Goorenweg 4 en Lungendonk 14.

Opmerking verdient daarbij dat Michelslaan 3 weliswaar de betreffende aanduiding en de benodigde vergunningen heeft, maar de installatie is niet gerealiseerd. De ondernemer is in overleg met de provincie en de gemeente om alle mestbewerkingsactiviteiten te concentreren op zijn bedrijfslocatie aan de Lungendonk. Hier gaan wij nader op in onder paragraaf 4.2.

Er is daarnaast een algemene ontheffingsmogelijkheid opgenomen in het artikel met betrekking tot agrarische bedrijven⁶:

'Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het plan voor de bouw van een covergistingsinstallatie als nevenactiviteit. Hierbij gelden de volgende specifieke randvoorwaarden:

- 1. de capaciteit is maximaal 25.000 ton;*
- 2. minimaal 51 procent van de te verwerken mest en andere producten is afkomstig van het ter plaatse uitgeoefende agrarisch bedrijf.*

In het bestemmingsplan "Buitengebied 2014", dat is opgesteld als gevolg van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State ten aanzien van het bestemmingsplan "Buitengebied Someren"⁷, is de Verordening ruimte 2014 verwerkt. Mestbewerking als nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf wordt op grond van de bestemmingsomschrijving rechtstreeks toegestaan. Voorwaarden zijn dat het gaat om een op dezelfde locatie gevestigde veehouderij, waarbij de mestbewerking vanuit het oogpunt van leefkwaliteit, waaronder volksgezondheid, milieu en landschap inpasbaar moet zijn. Er zijn daarnaast een maximale goot- en bouwhoogte (6, respectievelijk 10 meter) en een minimale afstand tot de bestemmingsgrens (5 meter) aangegeven. Met andere woorden: mestbewerking ten behoeve van derden is niet toegestaan en er zijn verder geen nadere regels opgenomen voor mestbewerking in dit bestemmingsplan.

⁶ Artikel 4.3.4 van het bestemmingsplan "Buitengebied Someren" (2011)

⁷ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 24 juli 2013, 201109822/1/R3

Samenvatting beleidsuitgangspunten: wat zijn op dit moment de kaders?

Nu het landelijke, provinciale en gemeentelijke beleid op het gebied van mestbewerking uiteen zijn gezet, kunnen de uitgangspunten op een rijtje worden gezet. In **bijlage 4** is een schema opgenomen waaruit blijkt aan welk beleid voldaan moet worden.

4.2 Beeldkwaliteitsplan buitengebied Someren

In het beeldkwaliteitsplan zijn ontwerprichtlijnen opgenomen voor de verschillende landschapstypen, die variëren in schaalgrootte. In beekdallandschap en heide- en boslandschap zijn in feite geen ontwikkelingen mogelijk waarbij bebouwing wordt opgericht. Het behoud en herstel van natuurwaarden en landschappelijke waarden staat in deze gebieden voorop.

Blijven, van klein- naar grootschalig, het kampenlandschap, oude en jonge heideontginningen over. Het kleinschalige kampenlandschap is minder geschikt voor grote ontwikkelingen met veel bebouwing, terwijl in de jonge heideontginningen wel ruimte is voor dergelijke ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 zullen we een beleidsmatige afweging maken of, en zo ja waar, we mestbewerking toe willen staan. Het beeldkwaliteitsplan en de bijbehorende indeling in de verschillende landschapstypen biedt hierbij een kader.

4.3 Structuurvisie Someren 2028

De Structuurvisie Someren 2028 is vastgesteld door de gemeenteraad in april 2013. In de Structuurvisie is een paragraaf over duurzaamheid opgenomen. Hierin wordt een en ander gesteld in het kader van biomassa-installaties. Het biomassabeleid is dat co-vergistinginstallaties bij een bedrijf geplaatst mogen worden, mits het een veehouderij betreft, het een duurzame locatie binnen een verwevingsgebied is en dat in de installatie minimaal 51% op dezelfde locatie geproduceerd mest wordt verwerkt. Dit is het beleid zoals is vastgelegd in het bestemmingsplan "Buitengebied Someren". Zoals reeds eerder vermeld, zijn er in de periode (zomer – winter 2014) verzoeken ingediend die ertoe hebben geleid dat er een heroverweging van het beleid plaatsvindt. In de volgende paragraaf gaan wij nader in op deze verzoeken.

4.4 Nieuwe initiatieven voor mestbewerking

De periode vanaf de zomer van 2014 zijn er diverse verzoeken ingediend bij het college van burgemeester en wethouders om activiteiten in het kader van mestbewerking te mogen ontwikkelen. Deze verzoeken hebben de aanleiding gevormd voor het opstellen van het nieuwe beleid. We zijn als gemeente weliswaar gebonden aan de regels die door het Rijk en de provincie worden gesteld, maar op bepaalde punten is er beleidsvrijheid. Het is, gezien het feit dat er al verzoeken zijn gekomen, de verwachting dat er nog meer verzoeken kunnen komen en de steeds verdergaande plicht om het mestoverschot aan te pakken, raadzaam om eigen gemeentelijke regels te stellen aan mestbewerking. Daarnaast staan wij als gemeente positief ten opzichte van initiatieven op het gebied van duurzaamheid. Mestbewerking is hier een voorbeeld van.

Lungendonk 14 & Michelslaan 3

De locaties Lungendonk 14 en Michelslaan 3 zijn in eigendom van dezelfde eigenaar, die een varkensbedrijf exploiteert. Beide locaties hebben de aanduiding 'covergisting' op grond van het bestemmingsplan "Buitengebied 2014". Aan de Michelslaan zijn de vergistingsinstallaties nooit gebouwd, alhoewel er wel vergunningen voor zijn verleend. Reden daarvoor is dat de ondernemer de mestbewerking op de locatie aan de Lungendonk wil concentreren. Hier is al een vergistingsinstallatie aanwezig, waar ook een deel van de mest die afkomstig is van de Michelslaan wordt bewerkt. Daarnaast wordt ook mest van derden bewerkt, indien dit zich voordoet. Er zijn hiervoor geen vaste contracten met ondernemers afgesloten, maar er is sprake van 'daghandel'. Naast het vergisten en verhitten van de mest, wordt er door middel van een Warmte Kracht Koppeling (WKK) stroom opgewekt. Hiermee worden het eigen bedrijf en nog een aantal huishoudens van derden voorzien van stroom.

De toekomstplannen van de ondernemer bestaan uit, zoals gezegd, het verplaatsen van de mestbewerking van de Michelslaan naar de Lungendonk. Binnen het bouwblok van de Lungendonk is echter nu al heel beperkte ruimte voor de vergistingsinstallaties en om de extra vergroting van de installatie en opslag mogelijk te maken, moet het bouwblok dan ook worden uitgebreid. In 2014 is aan de ondernemer een Subsidie voor Duurzame Energie toegekend. Hiermee zou het mogelijk zijn om een tweede motor met een capaciteit van 600 kWh te realiseren.

Wanneer het mogelijk wordt om de mestbewerkingscapaciteit van de Michelslaan te verplaatsen naar de Lungendonk, zal aan de Michelslaan de beschikbare oppervlakte van het bouwblok worden ingeleverd. Ook zullen de vergunningen worden ingetrokken. De ondernemer wil vanuit de ligging van de Michelslaan vlakbij de bebouwde kom van Someren Heide liever geen mestbewerking realiseren op deze plek. De provinciale regelgeving uit de Verordening staat op dit moment in de weg aan het uitvoeren van de plannen. Er is immers geen rechtstreekse mogelijkheid om te kunnen voldoen aan de regels in het kader van mestbewerking, in combinatie met de bestaande veehouderij. Zo is het bouwblok bijvoorbeeld al groter dan de maximale oppervlakte van 1,5 hectare. De ondernemer is daarom in overleg met de provincie en de gemeente om te onderzoeken of het niet alsnog mogelijk is om het bouwblok aan de Lungendonk te vergroten.

Kuilerstraat 3

De ondernemers exploiteren aan Kuilerstraat 3 een varkensbedrijf. Er is momenteel een installatie op het bedrijf aanwezig, waar mest die afkomstig is van het eigen bedrijf wordt bewerkt. De locatie heeft op grond van het bestemmingsplan "Buitengebied 2014" de bestemming 'agrarisch – agrarisch bedrijf', met de nadere aanduiding 'veehouderij'.

Zoals gezegd, wordt op dit moment alleen de mest die afkomstig is van het eigen bedrijf ter plaatse bewerkt. Er is een mestscheider geplaatst, waar drijfmest wordt gescheiden in dunne en dikke fractie. De dunne fractie wordt vervolgens verder bewerkt via een beluchtingstank. Hiervoor is in 2010 vergunning verleend.

De wens van de ondernemers is om de bestaande installatie te updaten en geschikt te maken voor het bewerken van mest die afkomstig is van derden. De capaciteit wordt ook uitgebreid. De ondernemers onderzoeken de mogelijkheden om mest via een ondergrondse leiding aan te voeren. Het bouwblok heeft momenteel een oppervlakte die de toegestane 1,5 hectare overschrijdt en ook in dit geval is er sprake van een bedrijf dat varkenshouderij en mestbewerking combineert. Een klein deel van het bouwblok ligt binnen bebouwingsconcentratie.

Op grond van het beleid dat in de VR2014 is verankerd, is het niet rechtstreeks mogelijk om medewerking te verlenen aan het verzoek. Er wordt immers niet voldaan aan het criterium van maximaal 1,5 hectare bouwblok. Één van de argumenten om de beantwoording van dit verzoek op te schorten, was gelegen in het feit dat er nog geen mestbeleid is in Someren. Dit moet eerst worden vastgesteld, alvorens een afgewogen oordeel te kunnen geven ten aanzien van het verzoek.

4.5 Mestbeleid omliggende gemeenten

Om ons een beeld te vormen van welk beleid in andere gemeenten wordt gehanteerd ten aanzien van mestbewerking, hebben we het beleid van een aantal gemeenten op een rij gezet. Hierna volgt een beknopte opsomming van wat gemeenten zoal hebben vastgelegd.

Asten

Onze buurgemeente heeft momenteel de mogelijkheid voor mestbewerking als nevenactiviteit opgenomen in het bestemmingsplan "Buitengebied". De capaciteit bedraagt maximaal 25.000 ton, waarvan minimaal de helft afkomstig moet zijn van het eigen bedrijf.

Asten is bezig met de voorbereiding van een nieuw (algemeen) bestemmingsplan voor het buitengebied en heeft onlangs een voorstel richting het college gebracht over de aanpassing van een aantal beleidsuitgangspunten. Hier valt het mestbeleid onder. Alhoewel er nog geen definitief besluit over is genomen, is er wel al een lijn te ontdekken welke kant het op zal gaan:

- het bewerken van mest die afkomstig is van het eigen bedrijf is overal toegestaan;
- er mag mestbewerking plaatsvinden als nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf, met een maximum van 25.000 ton;
- er mogen geen zelfstandige, grootschalige mestinstallaties worden opgericht;
- locaties voor mestbewerking mogen niet bij recreatieve gebieden liggen;
- men heeft de ambitie om het eigen mestprobleem uit Asten op te lossen en niet van grote afstanden mest aan te voeren.

In februari 2015 is door de gemeenteraad van Asten een verklaring van geen bedenkingen afgegeven voor het uitbreiden van mestbewerkingsactiviteiten van een bestaand bedrijf. Dit bedrijf heeft een vergunning voor het bewerken (hygiëniseren) van in totaal 6.000 ton mest per jaar, waarbij 3.000 ton afkomstig is van het eigen bedrijf en 3.000 ton wordt aangevoerd van derde bedrijven. Het bedrijf wil de capaciteit vergroten tot een maximum van 80.000 ton per jaar. Door het afgeven van de verklaring van geen bedenkingen door de raad, kan de omgevingsvergunning door de provincie worden verleend. Gezien het feit dat er een petitie is gestart tegen de uitbreiding van het bedrijf, is de verwachting dat de vergunning niet zonder slag of stoot de eindstreep zal halen.

Boxtel

De gemeente Boxtel heeft in 2012 het bestemmingsplan "Buitengebied 2011" vastgesteld. In dit plan is (co)vergisting van mest als toegestaan gebruik opgenomen. Er is wel een aantal voorwaarden aan verbonden:

4.5.2 Toegestaan gebruik

Tot een gebruik in strijd met het bestemmingsplan wordt in ieder geval niet gerekend:

- het gebruik van de gronden voor (co-)vergisting van mest, voor zover de capaciteit van de (co-)vergistingsinstallatie minder dan 100.000 kg per dag bedraagt waarbij het bedrijf uitsluitend eigen geproduceerde mest verwerkt en van het eigen bedrijf en/of van derden afkomstige co-substraten toevoegt; de co-vergiste mest wordt op tot het bedrijf behorende gronden gebruikt of naar derden afgevoerd;
- het leveren van energie die vrijkomt bij het **onder a** bedoelde proces van co-vergisting;

Er mag dus mest worden (co-)vergist, mits de maximale capaciteit minder dan 100.000 kilo per dag bedraagt en er alleen eigen mest wordt verwerkt. Cosubstraten die worden toegevoegd, mogen zowel van het eigen bedrijf als van derden afkomstig zijn. Het eindproduct van de (co)vergisting mag vervolgens op eigen grond verwerkt worden of naar derden worden afgevoerd.

Gemert-Bakel

Er is een initiatief geweest voor een mestbewerkingsinstallatie op het bedrijventerrein Wolfsveld II. Binnen het bestemmingsplan voor dit bedrijventerrein was onder voorwaarden op een aantal locaties mestbewerking mogelijk. In 2013 is er een voorbereidingsbesluit genomen, om een aantal zaken nader te onderzoeken.

Op 5 juni 2014 heeft de gemeenteraad van Gemert-Bakel uit 4 geschetste scenario's gekozen voor scenario 3: Mestbewerking in gemengd landelijk gebied (Buitengebied). In dat scenario wordt lokaal een oplossing geboden voor het mestprobleem door (gesloten) mestbewerking in het buitengebied (meerdere locaties) toe te staan en mestbewerking op andere locaties uit te sluiten.

De keuze voor scenario 3 is gebaseerd op de volgende argumenten:

- De capaciteit voor mestbewerking wordt gespreid over meerdere locaties;
- Meerdere agrarische ondernemers die nieuwe economische activiteiten kunnen ontplooiën;
- Verkeersbewegingen worden gespreid.

In november 2014 heeft de raad het bestemmingsplan vastgesteld waarin dit uitgangspunt is verwerkt. Door middel van dit plan wordt mestbewerking op het bedrijventerrein Wolfsveld uitgesloten.

Sint Anthonis

De Mineralen Afzet Coöperatie Elsendorp (MACE) wil een mestbewerkingsinstallatie met een capaciteit van 500.000 ton op jaarbasis bouwen in Landhorst (gemeente Sint Anthonis). Hiervoor is in april 2014 een aanvraag omgevingsvergunning ingediend. De verwerking gaat bestaan uit de scheiding van een dikke en waterige massa. De vloeistof wordt verder gezuiverd om af te kunnen

zetten op het oppervlaktewater en de dikke massa wordt door geforceerde compostering verder gedroogd en afgezet als meststof in het buitenland.

Vanuit de omgeving is er veel weerstand tegen de plannen. In maart 2015 is er door de vereniging Behoud Leefbaarheid Landhorst-Venhorst een petitie aangeboden aan Gedeputeerde Yves de Boer. De vergunningenprocedure zal naar verwachting nog de nodige tijd in beslag nemen.

Conclusie

Een conclusie die we uit het bovenstaande kunnen trekken, is dat er in verschillende gemeenten weliswaar beleid is, c.q. dat de mogelijkheden zijn vastgelegd in het bestemmingsplan, maar dat er ook veel initiatieven zijn op het gebied van mestverwerking die de eindstreep niet halen vanwege de maatschappelijke onrust die is ontstaan. Veel mensen hebben het schrikbeeld van grote mestfabrieken, waar veel verkeersbewegingen plaatsvinden en overlast ontstaat door stank. Het is dan ook de vraag hoe er wel medewerking kan worden verleend aan initiatieven op het gebied van mestverwerking, omdat dit vanuit het oogpunt van duurzaamheid een wenselijke ontwikkeling is, maar dat tegelijkertijd de maatschappelijke belangen zo goed mogelijk worden afgewogen en betrokken. In het volgende hoofdstuk gaan wij nader in op de beleidsmatige afweging.

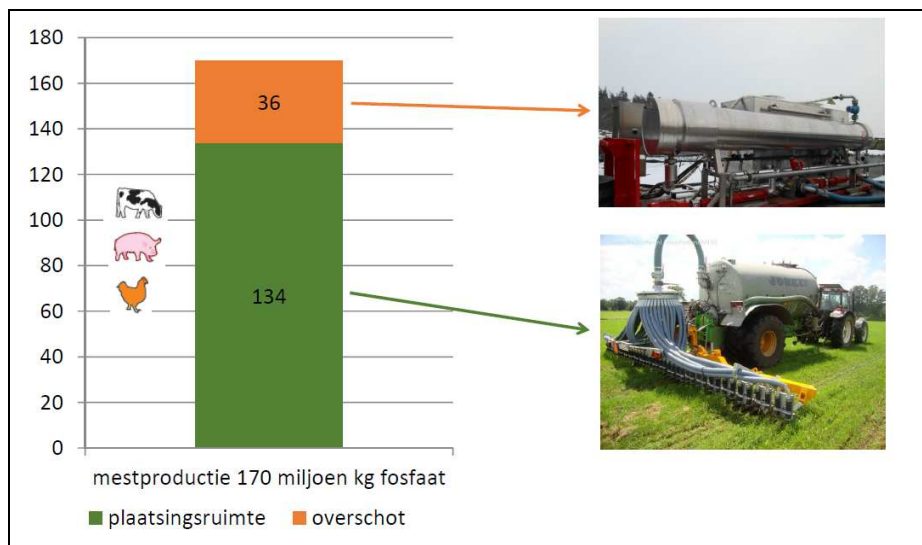
5. Beleidsmatige afweging

In de gemeente Someren is in het verleden uitgesproken en in beleid vastgelegd dat covergisting tot op zekere hoogte is toegestaan (maximaal aantal ton te vergisten mest, bepaald aantal locaties, etc.). In het meest recente bestemmingsplan voor het buitengebied (2014) is daarnaast opgenomen dat mestbewerking ten behoeve van het op dezelfde locatie gevestigde agrarisch bedrijf is toegestaan. Nu er echter vragen van ondernemers voorliggen die verder gaan dan alleen covergisting en die daarnaast betrekking hebben op het bewerken van mest die afkomstig is van derden, zullen we hier ook een standpunt over moeten innemen. Er is een aantal vragen dat beantwoord zal moeten worden in dit kader. De eerste vraag is of we in Someren ruimte willen bieden aan een bredere vorm van mestbewerking, en zo ja, waar we dit dan willen toestaan.

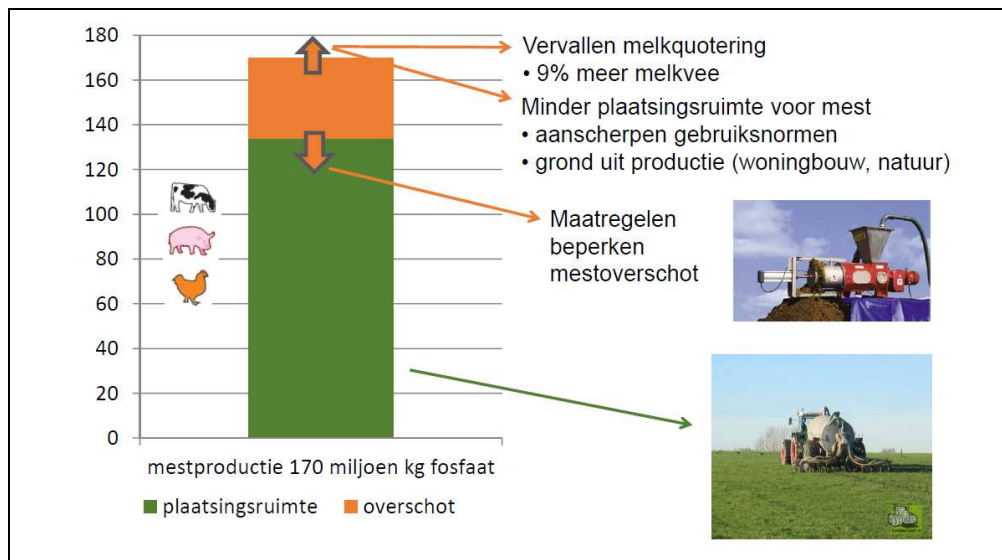
5.1 Willen we mestbewerking toestaan?

In de Structuurvisie Someren 2028 is 'duurzaamheid' als een kernambitie benoemd. Daar tegenover staat echter dat een aantrekkelijk buitengebied als een belangrijke kwaliteit van onze gemeente wordt gezien. Wanneer we tot de conclusie komen dat we medewerking willen verlenen aan mestbewerking, dan zal dit laatste aspect zeker in het oog gehouden moeten worden.

Onderstaande afbeeldingen brengen in beeld hoe groot het mestoverschot is. Het is aannemelijk dat het overschot de komende jaren nog gaat groeien. Dit is te relateren aan verschillende oorzaken.

Afbeelding 3. Mestoverschot in relatie tot plaatsingsruimte.

Afbeelding 4. Toename mestoverschot in relatie tot plaatsingsruimte in de komende jaren.

Uit bovenstaande afbeeldingen blijkt dat het mestoverschot in de komende jaren zal toenemen door verschillende factoren. Er komt bijvoorbeeld minder grond beschikbaar voor de landbouw en er zal meer rundvee komen door het afschaffen van het melkquotum.

Daarnaast is voor 2015 het te verwerken aandeel mest voor onze regio op 50 % gesteld. De verwachting is dat het verplicht te verwerken deel eerder zal toenemen dan afnemen.

In Someren bevinden zich de nodige agrarische bedrijven met verschillende diersoorten die mest produceren. Er zijn zowel varkens-, runder- als pluimveebedrijven in onze gemeente te vinden. Dit geldt niet alleen voor Someren, maar voor heel Zuid-Oost Brabant.

In de jaren 2008/2009 bedroeg de totale mestproductie in de IGA-gemeenten (Asten, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Laarbeek, Helmond, Nuenen en Someren) rond de 2.500 miljoen kilo mest. Het aandeel van Someren in deze totale productie lag om en nabij de 500 miljoen kilo mest. In die jaren was er ook sprake van een mestoverschot. Gemiddeld bedroeg het overschot in de IGA-gemeenten rond de 630 miljoen kilo, waarbij het aandeel van Someren rond de 150 miljoen kilo mest lag⁸. Op basis van de definitieve cijfers van het CBS over 2013 is opnieuw een berekening gemaakt voor het mestoverschot. De volledige berekening is opgenomen in **bijlage 5**. Hieruit blijkt dat er een saldo van 160.000 kg fosfaat resteert dat, conform de verplichting, nog verwerkt dient te worden.

In april 2015 is het initiatief genomen om met de 14 deelnemende gemeenten aan het werkprogramma gezonde leefomgeving en agrofood de mestproblematiek op provinciaal niveau aan te kaarten, zodat het ook bij het (nieuwe) provinciebestuur onder de aandacht blijft.

⁸ Presentatie Mestproductie,-overschot en –verwerking in IGA-gemeenten, Fred Stouthard (SRE Milieudienst), 18 mei 2011

- Cradle 2 Cradle

De centrale gedachte van de 'cradle to cradle filosofie' (hierna ook: C2C), is dat alle gebruikte materialen na hun 'levensduur' in het ene product, nuttig kunnen worden ingezet in een ander product. Het eerste verschil met conventioneel hergebruik is dat er geen kwaliteitsverlies is, en geen restproducten die alsnog gestort worden.

Mestbewerking is een voorbeeld van C2C. Vee wordt immers gevoerd met producten die afkomstig zijn uit de landbouw (bijvoorbeeld maïs, gras, soja, etc). De mest die afkomstig is van de dieren wordt bewerkt door gebruik te maken van verschillende technieken. Het resultaat van het bewerkingsproces is dat er bijvoorbeeld stroom en warmte worden opgewekt, die onder meer gebruikt kunnen worden voor verwarming en verlichting van de veestallen. Bij andere bewerkingsmethoden ontstaat gezuiverd restwater, dat kan worden gebruikt voor de beregening van landbouwgronden. Ook kan er uit de mest en eventuele bijproducten bijvoorbeeld meststoffen worden vervaardigd, die vervolgens weer wordt gebruikt om de landbouwgronden te bemesten. Kortom: mestbewerking past binnen de gedachte van C2C en het sluiten van kringlopen.

- Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij

Oorspronkelijk was het de bedoeling om mestbewerking op te nemen in de methodiek om tot een duurzame veehouderij in Brabant te komen (onder meer met behulp van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij, oftewel: BZV). In de eerste versie van de BZV is mestbewerking niet opgenomen. Ten tijde van de update van de BZV is het onderwerp wel weer op de agenda verschenen, maar ook in deze versie is mestbewerking niet opgenomen. Er is onderkend dat het sluiten van kringlopen en het zorgvuldiger omgaan met de natuur en het landschap heel belangrijk is, maar het regelen via de BZV is in de versie van juli 2015 nog steeds uitgebleven. Het is de bedoeling dat mestbewerking in de volgende versie van de BZV een plaats krijgt.

- Afweging

Dat er een mestprobleem is, moge duidelijk zijn. Helder is ook dat mestbewerking in het kader van de duurzaamheidsgedachte een goede oplossing zou kunnen zijn voor dit probleem.

Uit paragraaf 4.3 blijkt echter dat er veel initiatieven in het kader van mestverwerking stranden vanwege met name de maatschappelijke onrust die erdoor wordt veroorzaakt. Het probleem is dan ook groter dan alleen de vraag of de gemeente iets aan het mestoverschot wil doen of niet.

Er zijn verschillende mogelijkheden voor de vestiging van mestbewerking. Deze worden hierna op een rijtje gezet, met daarbij de afweging of het al dan niet wenselijk is om hier mestbewerking toe te staan.

5.1.1 Buitengebied

In het bestemmingsplan voor het buitengebied van 2011 heeft de gemeente Someren covergisting mogelijk gemaakt, waarbij het grootste deel van de mest en de bijproducten (51 %) afkomstig moet zijn van het ter plaatse gevestigde bedrijf. Strikt genomen vallen andere vormen van mestbewerking hier niet onder.

In het plan van 2014 is mestbewerking in bredere vorm weliswaar mogelijk gemaakt, maar is dit alleen toegestaan ten behoeve van het op dezelfde locatie gevestigde agrarische bedrijf. Er is dus geen mogelijkheid in het bestemmingsplan opgenomen om mest van derden te gaan bewerken of om mest aan te voeren van andere bedrijfslocaties die tot hetzelfde bedrijf behoren (in geval van bedrijven met meerdere locaties).

De techniek gaat momenteel veel verder dan alleen covergisting en er zijn meerdere vormen van mestbewerking mogelijk. Voorbeelden hiervan zijn hygiënisatie, droging van mest of het scheiden van mest (zie **bijlage 1** voor een overzicht met voorbeelden van verschillende methoden voor mestbewerking). We sluiten hierdoor aan bij de definitie van mestbewerking die door de provincie wordt gehanteerd. Voordelen zijn dat er bijvoorbeeld stroom opgewekt kan worden en dat restwarmte die afkomstig is uit het proces op het eigen bedrijf of elders aangewend kan worden. Het aanwenden van de restwarmte is overigens ook een voorwaarde die gekoppeld is aan de subsidies die op dit moment aangevraagd kunnen worden door ondernemers. Daarnaast is er minder transport nodig van 'eindproducten' na de bewerking, omdat deze eindproducten veel compacter zijn dan mest.

Daarnaast bestaat de behoefte om ook mest te mogen bewerken die afkomstig is van andere bedrijfslocaties die tot hetzelfde bedrijf behoren en/of van derden ('losstaande' bedrijven). Wel zullen aan mestbewerking voorwaarden gekoppeld moeten worden, om zoveel mogelijk maatschappelijke onrust te voorkomen. Het is ook denkbaar om als voorwaarde te stellen dat de te bewerken mest alleen afkomstig mag zijn van het eigen bedrijf en van derde bedrijven die lokaal zijn gevestigd, om de transportbewegingen zo beperkt mogelijk te houden. De goede ontsluitingsmogelijkheden worden overigens al door de provincie verplicht gesteld in de Verordening, net als onder meer het voeren van een zorgvuldige dialoog, het verbieden van buitenopslag en -verwerking (om geur en geluid te beperken) en het rekening houden met de aspecten van een goede leefomgeving.

In de bebouwingsconcentraties die in het buitengebied liggen, wordt vanuit de provinciale Verordening mestbewerking niet toegestaan. Bij deze regeling sluiten wij ons aan.

Conclusie is dat in mestbewerking in het buitengebied, onder voorwaarden, kan worden toegestaan. Er zijn uiteraard in het buitengebied nog verschillende mogelijkheden voor vestigingslocaties. Hier gaan wij nader op in onder het kopje: *Onder welke voorwaarden willen we mestbewerking toestaan?*

5.1.2 Stedelijk gebied

In de bestemmingsplannen voor het stedelijk gebied (dorpskernen en bedrijventerreinen) is mestbewerking op dit moment niet mogelijk gemaakt.

Gelet op de voorwaarden die de provincie stelt, kan mestbewerking in dorpskernen of bebouwingsconcentraties niet worden toegestaan. Deze gebieden zijn gezien de ontbrekende ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven ook niet geschikt voor mestbewerking. Hieraan wordt dan ook geen medewerking verleend.

Er zijn op grond van de Verordening ruimte echter wel mogelijkheden voor mestbewerking op bedrijventerreinen. Het bewerken van dikke fractie is volgens de Verordening alleen mogelijk op bedrijventerreinen, behalve wanneer de dikke fractie gebruikt wordt ten behoeve van vergistings- of hygiënisatiedoelinden. In de huidige bestemmingsplannen voor de bedrijventerreinen wordt mestbewerking niet mogelijk gemaakt.

In het verleden is er aan de Dorser een initiatief geweest voor een mestbewerkinsinstallatie (MIVES). Hier is medewerking aan verleend door toepassing van de vrijstellingsprocedure ex artikel 19 WRO en de benodigde (bouw- en milieu)vergunningen waren aanwezig. Deze installatie is echter nooit gebouwd en het initiatief is verder ook niet van de grond gekomen. Er is nog wel door een andere partij geprobeerd om de installatie te realiseren, maar op grond van berekeningen die op voorhand zijn gemaakt bleek de exploitatie niet rendabel te zijn voor deze ondernemer. Dit bedrijf heeft er uiteindelijk dan ook vanaf gezien om de grond en de omgevingsvergunning over te nemen. De grond die was aangekocht door MIVES is inmiddels teruggekocht door de gemeente en opnieuw uitgegeven als bedrijventerrein.

Het is de vraag of we, gezien de huidige ontwikkelingen op onze bedrijventerreinen, nog eens medewerking zouden verlenen aan een dergelijk initiatief. Er wordt immers volop gewerkt aan het herstructureren en opnieuw uitgeven van de bedrijventerreinen in Someren en dit verloopt voorspoedig. De ruimte die nog beschikbaar is op de bedrijventerreinen, staat volop in de belangstelling van ondernemers en naar verwachting is er dan ook geen plek voor een mestbewerkingsinstallatie.

Bij mestbewerking op bedrijventerrein is daarnaast altijd sprake van zelfstandige vestiging, dus niet als onderdeel van een agrarisch bedrijf. De mest zal als gevolg hiervan over grotere afstanden aangevoerd moeten worden; dit heeft meerdere transportbewegingen tot gevolg. Daarnaast kan de verkoopbaarheid en uitstraling van het bedrijventerrein negatief worden beïnvloed door het toestaan van mestbewerking. Er is veel maatschappelijke weerstand tegen 'mestfabrieken' op bedrijventerreinen, zoals de situatie op bedrijventerrein Wolfsveld in Gemert-Bakel heeft aangetoond. Als gevolg daarvan is uiteindelijk mestbewerking op het bedrijventerrein niet meer mogelijk gemaakt.

Mogelijke voordelen van het toestaan van mestbewerking op het bedrijventerrein zijn dat er in bepaalde gevallen minder woningen in de omgeving liggen. Dit is echter alleen op het uitbreidingsgebied van Lage Akkerweg aan de orde. Op dit nieuwe gedeelte zijn echter al verschillende kavels verkocht aan diverse bedrijven. Mestbewerking past hier qua karakteristiek niet tussen.

Daarnaast zou een mogelijk voordeel kunnen zijn dat er al transportbewegingen plaatsvinden als gevolg van bestaande bedrijven. Dit weegt echter niet op tegen de nadelen.

Schematisch kan een en ander als volgt worden weergegeven:

Mestbewerking op bedrijventerrein	Voordelen	Nadelen
	Weinig woningen in de omgeving (alleen op uitbreiding Lage Akkerweg van toepassing!).	Effect op verkoopbaarheid en uitstraling van bedrijventerrein.
	Er vinden al transportbewegingen plaats ten behoeve van bedrijven.	Transport over grotere afstanden, betekent meer nadelige effecten voor milieu.
		Maatschappelijke weerstand tegen mestfabrieken.
		Mestbewerking past qua karakteristiek niet bij de huidige bedrijven.

De conclusie die hieruit volgt, is dat we in Someren mestbewerking op het bedrijventerrein niet mogelijk maken. Alhoewel de provinciale Verordening ruimte onder voorwaarden wel vestiging en uitbreiding van mestbewerking mogelijk maakt op bedrijventerreinen, mogen wij als gemeente strenger zijn en dit uitsluiten. Vanuit het oogpunt van C2C zou mestbewerking op een bedrijventerrein mogelijk moeten zijn door de warmte die vrijkomt, maar gelet op de mogelijkheid van belemmering van andere bedrijfsvoeringen als er iets gebeurt binnen een mestbewerkingsbedrijf is vanuit dit oogpunt het niet gewenst als mestbewerking op een bedrijventerrein toegestaan zou worden.

5.1.3 Mestverwerking

Het verwerken van mest is het exportwaardig maken van dierlijke mest, bijvoorbeeld door verbranding (landelijke definitie). In Moerdijk staat de grootste installatie voor het verbranden van pluimveemest. Hier wordt zo'n 450.000 ton pluimveemest verbrand en omgezet in stroom voor ongeveer 70.000 huishoudens. Daarnaast blijft er circa 60.000 ton as over uit de mest, die vervolgens naar het buitenland wordt verkocht om daar te dienen als bodemverbeteraar. Deze installatie heeft een zeer grootschalige omvang en er wordt mest aangevoerd vanuit verschillende delen van het land.

Afbeelding 5. BMC Moerdijk

Een dergelijk grootschalig initiatief past niet in een landelijke gemeente als Someren. De vergassing van mest is vooralsnog (met de huidige stand van de techniek) alleen rendabel wanneer er een grote installatie wordt gerealiseerd. Dit hangt samen met de benodigde investeringen en de complexiteit van de techniek. Daarnaast is er sprake van zeer veel verkeersbewegingen, omdat er vanuit verschillende delen van Nederland mest wordt aangevoerd. Dit laatste is overigens al niet toegestaan op grond van de Verordening ruimte, aangezien deze alleen mestbewerking toestaat als het om Brabantse mest gaat.

Het is natuurlijk niet uit te sluiten dat in de toekomst de technieken zodanig worden doorontwikkeld dat deze methoden ook op kleinere schaal kunnen worden toegepast. Wij stellen voor om de mogelijkheid voor mestverwerking niet toe te staan in Someren.

5.1.4 Conclusie

In het buitengebied kan mestbewerking, onder voorwaarden, worden toegestaan. Onder het bewerken van mest vallen verschillende technieken en dit wordt dus niet alleen meer beperkt tot covergisting.

In dorpskernen, bebouwingsconcentraties en op bedrijventerreinen maken wij mestbewerking niet mogelijk.

Momenteel wordt alleen de mogelijkheid geboden voor covergisting van mest die voor het grootste deel (minimaal 51 %) afkomstig is van het eigen bedrijf. Daarnaast wordt (op grond van het bestemmingsplan van 2014) mestbewerking toegestaan ten behoeve van het op dezelfde locatie gevestigde agrarisch bedrijf, mits dit inpasbaar is vanuit het oogpunt van leefkwaliteit. Met andere woorden: aanvoer van mest van andere bedrijfslocaties van hetzelfde bedrijf en/of van derden is op grond van de huidige regelgeving niet toegestaan.

Het is echter ook de moeite waard om te onderzoeken of er ruimte is, en zo ja onder welke voorwaarden, voor het bewerken van mest die afkomstig is van derden. Daarbij wordt mestbewerking breder getrokken dan alleen covergisting.

In het hierna volgende gaan wij hier nader op in.

5.2 *Onder welke voorwaarden willen we mestbewerking toestaan?*

Bij de beantwoording van deze vraag, zijn met name de ruimtelijke effecten op de omgeving van belang. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld transportbewegingen, het lozen van restwater en de ruimtelijke uitstraling c.q. impact van de installaties. Daarnaast is het een belangrijke vraag of wij in Someren mestbewerking alleen als onderdeel van een veehouderij willen toestaan of ook als zelfstandige activiteit, dus zonder dat hier een veehouderij aan is gekoppeld.

Het initiatief van MIVES was destijds een geheel zelfstandige vestiging van een mestbewerkingsinstallatie, zonder dat er een agrarisch bedrijf in de buurt lag. Van een aantal bedrijven zou mest aangevoerd worden. Op grond van de Verordening ruimte zijn er, onder strikte voorwaarden, mogelijkheden om mestbewerking als zelfstandige activiteit toe te staan. Dit geldt zowel voor het stedelijk gebied als voor het gemengd landelijk gebied.

Onder het voorgaande is geconcludeerd dat we in Someren geen (zelfstandige) mestbewerking toestaan in dorpskernen, bebouwingsconcentraties en op bedrijventerreinen.

Zoals op voorstaande afbeelding is te zien, bevindt het Kampenlandschap zich ook rondom de dorpskernen Someren-Eind, Someren en Lierop. Daarnaast ligt er een deel rond de Moorsel. Gezien het feit dat we te allen tijde moeten voldoen aan de criteria die in de Verordening ruimte worden gesteld, zal mestbewerking niet overal in het Kampenlandschap mogelijk zijn. Een deel van het Kampenlandschap valt immers samen met de Groenblauwe mantel, waar mestbewerking niet mogelijk is. De Lungendonk valt echter ook gedeeltelijk binnen het Kampenlandschap en daar zou mestbewerking weer minder bezwaarlijk zijn, gezien de schaal en kenmerken van het gebied. Lungendonk 14 ligt in dit landschapstype en wel binnen het meer grootschalige deel hiervan. De uitbreiding van de mestbewerkingsinstallatie is hier dan ook passend.

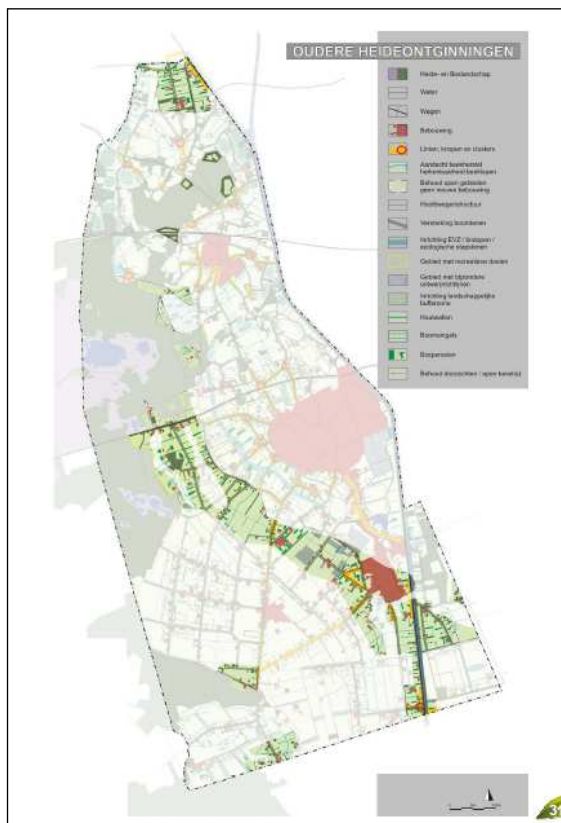
Daarnaast is er een aantal plekken opgenomen als 'waardevol open gebied'. Hier is mestbewerking ook niet passend, omdat ter plekke van de installatie juist voorzien moet worden in landschappelijke inpassing. Daarbij is met name de inpassing aan de achterzijde van bedrijven van belang, zodat bebouwing niet 'bloot' in het landschap ligt. De inpassing moet op grond van het Beeldkwaliteitsplan bestaan uit forse houtwallen of bospercelen, met inheemse struiken en bomen.

Oude Heideontginningen

De Oude Heideontginningen zijn rechtlijniger verkaveld dan het Kampenlandschap en de schaal van het gebied is groter.

Ontwikkelingen mogen vanuit het oogpunt van landschap daarom grootschaliger zijn dan in het Kampenlandschap, mits er een stevige inpassing plaatsvindt door houtwallen of bosstroken. Ook hier worden door het Beeldkwaliteitsplan inheemse soorten bomen en struiken voorgeschreven.

De Oude Heideontginningen liggen rond Someren en Someren-Eind. Boven Lierop, aan de Lungendonk, zijn ook Oude Heideontginningen te vinden.

Afbeelding 7. Oude Heideontginningen in Someren.

Een deel van de Oude Heideontginningen sluit aan bij De Heihorsten. Gelet op de ontwikkelingen die hier plaatsvinden, is mestbewerking op deze plek niet wenselijk. Er zijn echter ook gebieden als Oude Heideontginningen aangewezen waar mestbewerking wel weer passend zou kunnen zijn, gezien de ligging en kenmerken.

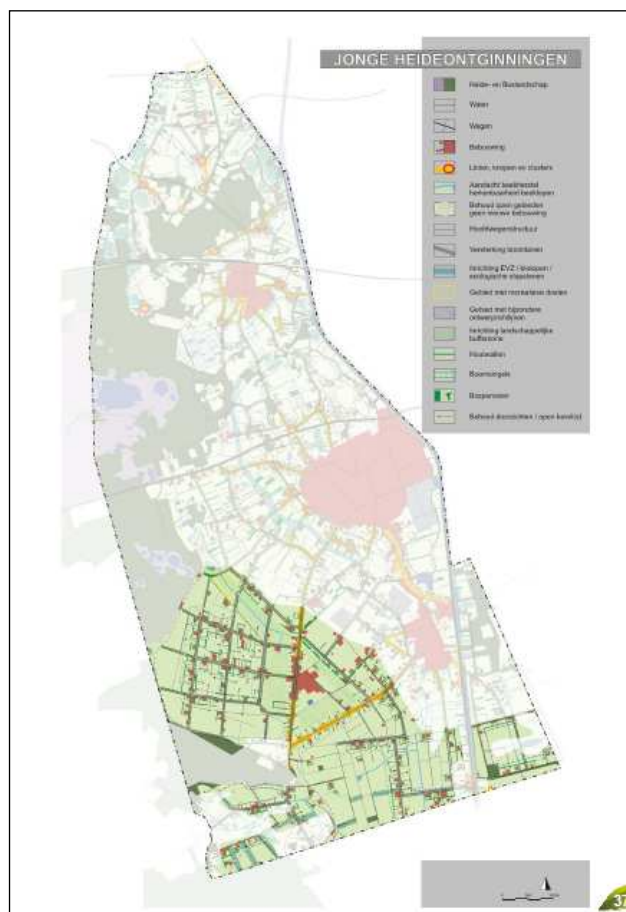
Ook hier geldt dat het in de waardevolle open gebieden niet passend is om mestbewerkingsinstallaties te realiseren, gezien het feit dat nu juist rondom deze installaties voorzien moet worden in landschappelijke inpassing. Zoals aangegeven, moet de inpassing stevig en robuust zijn.

Jonge Heideontginningen

Kenmerk van de Jonge Heideontginningen is de grootschalige en rechtlijnige verkaveling. Hier is grotere bebouwing het meest passend in het landschap. De locatie aan de Kuilerstraat 3 ligt in dit landschapstype. De uitbreiding van de mestbewerkingsinstallatie is daarom voor wat betreft het landschapstype passend. Een klein gedeelte van de bedrijfslocatie ligt overigens binnen de bebouwingsconcentratie van de Kerkendijk. Mestbewerking is binnen bebouwingsconcentraties niet toegestaan. Door de mestbewerking aan de andere zijde, buiten de bebouwingsconcentratie, te plaatsen wordt tegemoet gekomen aan dit aspect.

De landschappelijke inpassing is echter ook hier van belang; met name de achterzijde van bedrijven die naar het open gebied zijn gericht, moeten worden voorzien van een passende inplanting bestaande uit bosstroken met inheemse boom- en struikensoorten.

De Jonge Heideontginningen zijn te vinden in het zuiden van Someren, rondom Someren-Heide en tot de gemeentegrens van Nederweert. Het voormalige LOG ligt ook binnen dit landschapstype.

Afbeelding 8. Jonge Heideontginningen in Someren.

Rondom de dorpskern van Someren-Heide is mestbewerking niet wenselijk. Dit geldt ook voor de bebouwingslinten Kerkendijk en Nieuwendijk.

In de Jonge Heideontginningen zijn ook waardevolle open gebieden aangeduid. In dergelijke gebieden mogen geen mestbewerkingsinstallaties worden opgericht vanwege de benodigde landschappelijke inpassing.

- Conclusie

Om te kunnen onderzoeken waar mestbewerking qua landschappelijke kenmerken en schaalgrootte het meest passend zou kunnen zijn, is aansluiting gezocht bij de indeling in landschapstypen die afkomstig is uit het Beeldkwaliteitsplan Buitengebied. Dit neemt uiteraard niet weg dat, zoals ook al in de inleiding werd gesteld, te allen tijde voldaan zal moeten worden aan de bindende criteria die de Verordening ruimte stelt. Dus al zouden wij tot de conclusie komen dat mestbewerking binnen een bepaald landschapstype mogelijk gemaakt zou kunnen worden, dan kan de Verordening hier alsnog een stokje voor steken als dit niet past binnen de gestelde voorwaarden.

In de Jonge Heideontginningen is mestbewerking qua uitstraling het meest passend. Dit is het meest grootschalige landschapstype waar grotere bebouwing daarom op zijn plek is. Uiteraard wel onder voorwaarde van goede landschappelijke inpassing, die gebaseerd is op de uitgangspunten die in het Beeldkwaliteitsplan worden gegeven. In Oude Heideontginningen is het ook denkbaar om ruimte te bieden aan mestbewerking, mits ook hier de inpassing wordt vorm gegeven conform de uitgangspunten die in het Beeldkwaliteitsplan zijn te vinden. Dit geldt ook voor het Kampenlandschap. Het Kampenlandschap is qua schaal van het landschap het minst passend voor mestbewerking. Het is echter wel denkbaar om onder de voorwaarde van een goede inpassing medewerking te verlenen.

Het principe 'verdien de ruimte' is bij het bepalen van de tegenprestatie van belang: agrarische bedrijven mogen ontwikkelen, maar daar moet wel iets tegenover staan. Dit geldt ook ten aanzien van mestbewerking, omdat hier ruimtelijke impact door wordt veroorzaakt. De tegenprestatie, bestaande uit het landschappelijk inpassen en het bereiken van een kwaliteitsverbetering, moet wel kwalificeerbaar zijn. De provincie hanteert hiervoor een norm van 15 % van de bouwblokkoppervlakte, waarbij bestaande inpassing niet mag worden meegerekend. Voorstel is om hierbij aan te sluiten voor zowel het Kampenlandschap als de Oude en Jonge Heideontginningen. Wat we hierbij altijd in het oog moeten houden, is dat aangesloten moet worden bij de karakteristiek van het landschap. Er wordt immers altijd gestreefd naar een verbetering van de kwaliteit van dit landschap, waarbij er kansen liggen om de karakteristiek te benadrukken door middel van beplanting. Dit is dan ook een eis die uitdrukkelijk wordt gesteld.

Vanwege het feit dat moet worden voorzien in landschappelijke inpassing van de mestbewerkingsinstallaties, is het realiseren hiervan niet mogelijk in de als zodanig aangeduide waardevolle open gebieden. Het zou immers niet stroken met het uitgangspunt van waardevolle openheid om een verdichting te bewerkstelligen in de vorm van landschappelijke inpassing.

Stel nu dat het bedrijf al is voorzien van landschappelijke inpassing en dat hierdoor de vereiste oppervlakte van 15 % niet kan worden behaald, dan wordt het restant gewaardeerd en wordt er een storting ter grootte van dit bedrag gedaan in het BIO-fonds. Voor wat betreft de waardering wordt aangesloten bij de systematiek van de landschapspakketten die in het kader van de STIKA-regeling wordt gehanteerd.

Schematisch kan een en ander als volgt worden weergegeven:

Landschapstype	<i>Kampenlandschap</i>	<i>Oude Heideontginningen</i>	<i>Jonge Heideontginningen</i>
Mestbewerking toegestaan	Ja	Ja	Ja
Landschappelijke inpassing	15 %	15 %	15 %
Aanplant	Conform Beeldkwaliteitsplan	Conform Beeldkwaliteitsplan	Conform Beeldkwaliteitsplan
Tegenprestatie niet geheel op eigen locatie	Storting BIO-fonds; voor waardering aansluiten bij STIKA	Storting BIO-fonds; voor waardering aansluiten bij STIKA	Storting BIO-fonds; voor waardering aansluiten bij STIKA

Voor een integraal overzicht van de plekken waar mestbewerking niet wordt toegestaan, verwijzen wij naar de kaart die is opgenomen in **bijlage 6**.

5.2.2 Zelfstandige vestiging of alleen als onderdeel van veehouderij?

Nu is vastgesteld waar in het buitengebied mestbewerking het meest passend zou zijn, komt de vraag aan de orde of wij in deze gebieden zelfstandige vestiging toestaan of alleen mestbewerking als onderdeel van de veehouderij passend vinden.

Mestbewerking als onderdeel van de veehouderij en met aanvoer van andere locaties

Mestbewerking als onderdeel van de ter plaatse gevestigde veehouderij is sowieso toegestaan op grond van de Verordening ruimte. Voorwaarde is wel dat de veehouderij en de mestbewerking op dezelfde locatie zijn gevestigd. Dit is echter niet altijd het geval. Er ontstaat bijvoorbeeld al een andere situatie als een veehouderij meerdere vestigingslocaties heeft en de mest op één centrale locatie wil gaan bewerken of als er meerdere agrarische bedrijven in dezelfde straat zitten en de mest op één bedrijf willen laten bewerken. Dan is immers geen sprake meer van een op dezelfde locatie gevestigde veehouderij.

Mestbewerking met aanvoer van andere veehouderijen is in artikel 7.12 lid 3 van de Verordening geregeld. Één van de voorwaarden in dit artikel is dat de maximale bouwblokkoppervlakte 1,5 hectare bedraagt. Dit kan een probleem opleveren wanneer het bestaande bouwblok voor de veehouderij al groter is en er behoefte bestaat aan feitelijke uitbreiding ten behoeve van de mestbewerking (oprichten vergisters, extra overdekte opslag, etc.). Ook kan het zo zijn dat een bedrijf de capaciteit van de mestbewerkingsinstallatie wil vergroten om mest van derden te gaan bewerken, zonder dat daarvoor een uitbreiding van de bebouwing c.q. het bouwblok noodzakelijk is. Wanneer er daarbij mest van derden wordt aangevoerd, lopen we tegen de begrenzing van de Verordening ruimte aan. Het is dus uitdrukkelijk niet zo dat er 1,5 hectare gebruikt mag worden ten behoeve van de veehouderij en dat een bouwblok daarnaast nog eens met 1,5 hectare mag worden uitgebreid om mestbewerking mogelijk te maken. Met andere woorden: het cumuleren van de oppervlakten is niet mogelijk.

Zoals reeds eerder gesteld, is mestbewerking wenselijk vanuit het oogpunt van duurzaamheid en cradle 2 cradle. In Someren is er behoefte aan mestbewerking; ook ten behoeve van derden.

Kortom: er zijn nogal wat situaties denkbaar die wij in het kader van duurzaamheid wel wenselijk achten, maar waar de Verordening beperkend is. De twee verzoeken voor de Lungendonk en Kuilerstraat zijn hier voorbeelden van.

- Uitbreiding bouwblok nodig t.b.v. mestbewerking

Wij hebben daarom onderzocht of er, aansluitend bij de regelgeving zoals die in de Verordening is opgenomen, mogelijkheden zijn om een oplossing te bieden voor dergelijke situaties. In artikel 7.12 lid 4 wordt weliswaar redelijke uitbreiding van bestaande mestbewerking mogelijk gemaakt, maar dit artikel ziet alleen op gevallen waarbij er sprake is van zelfstandige mestbewerking. Er wordt immers verwezen naar artikel 7.10, waarin de niet-agrarische functies zijn geregeld. Dit biedt dus nog geen mogelijkheden voor veehouderijen met een groter bouwblok dan 1,5 hectare die mest willen gaan bewerken die (mede) afkomstig is van derden.

Ten aanzien van veehouderijen wordt de mogelijkheid geboden om een bouwperceel met ten hoogste 0,5 hectare te vergroten ten behoeve van het oprichten van voorzieningen voor ruwvoeropslag. Hierbij kan worden gedacht aan silo's, kuilplaten, etc. De uitbreiding wordt dus niet mogelijk gemaakt ten behoeve van het huisvesten van meer dieren.

Wanneer er mestbewerking wordt mogelijk gemaakt, gebeurt dat niet om meer dieren te kunnen gaan houden. Dit is nu juist de bedoeling van de provincie met de sterke sturing ten aanzien van dit onderwerp: er mag geen overaanbod van mest worden bewerkt en de bewerking moet nodig zijn met het oog op het mestoverschot in Brabant. Wij zijn echter geen voorstander van het aanvoeren van mest over grote afstanden, omdat dit juist veel transportbewegingen met zich meebrengt. Er zit daarnaast een beperking in de aanvoer van mest van derden in de (subsidie)regels die worden gesteld in het kader van de aanwending van restwarmte.

In Someren staan we dan ook alleen het aanvoeren van mest die afkomstig is van lokale (Somerense) bedrijven toe.

Indien er aantoonbare behoefte is aan de uitbreiding van een bouwblok ten behoeve van mestbewerking, trekken wij de parallel met de toegestane uitbreiding van bouwblokken voor veehouderijen. Dit geldt zowel voor vestiging van nieuwe mestbewerking als voor uitbreiding van bestaande mestbewerking.

Hieraan kunnen de volgende voorwaarden worden verbonden:

- er wordt geen bebouwing opgericht ten behoeve van de veehouderij;
- er worden niet meer dieren gehouden;
- er is aantoonbaar geen ruimte meer binnen het bouwblok voor de mestbewerking;
- het bouwblok wordt met maximaal 0,5 hectare uitgebreid ten behoeve van mestbewerking;
- de maximale totale oppervlakte van een bouwblok wordt niet groter dan 3 hectare (na toevoeging van 0,5 hectare t.b.v. mestbewerking);
- er wordt aantoonbaar voldaan aan de eisen die door de Verordening ruimte worden gesteld in artikel 7.12 lid 3, met dien verstande dat de landschappelijke inpassing wordt gerelateerd aan het landschapstype op grond van het Beeldkwaliteitsplan;
- de aan te voeren mest is afkomstig van lokale (Somerense) bedrijven.

NB. De maximale oppervlakte van een bouwblok kan nooit boven de 3 hectare uit stijgen. Een oppervlakte van 3 hectare is ook alleen toegestaan op het moment dat er al een bouwblok van 2,5 hectare aanwezig is en er daarbij aantoonbare behoefte is aan mestbewerking en er geen plek meer is binnen het bouwblok. Voor bouwblokken die op dit moment al kleiner zijn, geldt dat er maximaal 0,5 hectare aan mag worden toegevoegd. Het is dus niet de bedoeling om bijvoorbeeld een bouwblok van 1,5 hectare te verdubbelen tot 3 hectare ten behoeve van mestbewerking. Het is in zo'n geval alleen toegestaan om maximaal 0,5 hectare extra toe te voegen, waardoor de totale maximale oppervlakte op 2 hectare uitkomt.

Planologisch wordt er een aanduiding opgenomen ter plaatse van de mestbewerking en in de regels wordt uitgezonderd dat er bebouwing wordt opgericht met als doel om extra dieren te kunnen gaan houden. Zoals gezegd, is het namelijk uitdrukkelijk niet de bedoeling om het houden van extra dieren mogelijk te maken.

Zoals in paragraaf 5.1 is verwoord, zijn we vanuit het werkprogramma gezonde leefomgeving en agrofood in overleg met de provincie over dit onderwerp. De hiervoor beschreven uitbreiding van het bouwblok is passend in de regels van de Verordening Ruimte. Het doel van het overleg met de provincie is om meer ruimte te krijgen voor mestbewerking dan met de huidige regelgeving mogelijk is. De uitgangpunten van de beleidsregels moeten dan ook in die context gelezen worden.

Minimaal percentage 'eigen' mest

In het huidige beleid in het kader van covergisting is opgenomen dat er minimaal 51 % van de mest afkomstig moet zijn van het ter plaatse gevestigde agrarisch bedrijf (**bijlage 3**). Het overige deel mag worden aangevoerd van elders en ook de coproducten die worden toegevoegd, hoeven niet afkomstig te zijn van het ter plaatse gevestigde bedrijf. Dit percentage is opgenomen om de transportbewegingen in zekere zin te beperken. Er mag namelijk wel een gedeelte van de totale te bewerken capaciteit worden aangevoerd, maar het grootste deel moet afkomstig zijn van het ter plaatse gevestigde bedrijf.

In het meest recente bestemmingsplan voor de veehouderijen in het buitengebied (2014) is deze begrenzing niet opgenomen, omdat het op grond van dit plan alleen maar mag gaan om mestbewerking ten behoeve van de ter plaatse gevestigde veehouderij. Aanvoer van mest is dan ook niet toegestaan.

Er is echter wel behoefte aan het bewerken van mest ten behoeve van derden. Vaak is het namelijk niet rendabel om per locatie een installatie voor mestbewerking te realiseren, vooral niet als een ondernemer meerdere bedrijfsvestigingen heeft. De investering is dan simpelweg te groot in verhouding tot het behaalde rendement. Daarnaast is vanuit het oogpunt van ruimtelijke uitstraling een zekere 'concentratie' van mestbewerking wenselijk. Zouden er immers alleen voor een ter plaatse gevestigde veehouderij installaties worden mogelijk gemaakt, dan zou dat kunnen betekenen dat er op veel verschillende bouwblokken installaties gerealiseerd worden. Het spreekt voor zich dat dit ook zijn weerslag heeft op het landschap. Het is dan ook positief om te sturen op concentratie en dat er op een daarvoor geschikte plek bij een veehouderij, één installatie wordt gerealiseerd waar ook mest van derden mag worden bewerkt.

Om te voorkomen dat er op bouwblokken waar nog maar een beperkte veehouderij aanwezig is een mestbewerkingsinstallatie wordt gerealiseerd, en het aandeel te bewerken mest van het ter

plaatsse gevestigde bedrijf dus heel klein is waardoor er veel aanvoerbewegingen plaatsvinden, stellen wij een minimaal percentage van 51 % te bewerken 'eigen' mest verplicht in dit beleid. Op die manier voorkomen we ook dat alsnog een verkapte vorm van zelfstandige mestbewerking mogelijk wordt gemaakt. Alleen veehouderijen die een substantieel deel van de mest zelf produceren en dus een zekere bedrijfsomvang hebben, komen in aanmerking voor een mestbewerkingsinstallatie.

49 % Van de mest mag worden aangevoerd van bedrijven die elders in Someren zijn gevestigd, waaronder ook wordt begrepen de mest die afkomstig is van andere vestigingen van hetzelfde bedrijf. Doordat er 49 % van de te bewerken mest mag worden aangevoerd van derden, vinden er nog wel transportbewegingen plaats maar dit zijn er minder dan wanneer alle mest van buitenaf zou worden aangevoerd.

Op basis van het amendement d.d. 26 november 2015 is het percentage gewijzigd in 40% afkomstig van de individuele veehouderij en 60% aanvoer. In totaliteit mag 10% van de mest van Brabantse buurgemeenten komen.

Wanneer er sprake is van een 'groep' van twee of meer verschillende bedrijven, die op één centrale (en daarvoor geschikte!) locatie mest willen gaan bewerken, gelden andere regels. Allereerst benadrukken wij dat wij positief staan ten opzichte van dergelijke concentratie van mestbewerking. Ten aanzien van 'groepen' bedrijven stellen wij een minimaal percentage van 60 % 'eigen' mest verplicht. Er moet dus worden aangetoond dat minimaal 60 % van de mest die wordt bewerkt op de centrale locatie afkomstig is van de 'groep' van bedrijven. Het is redelijk om dit percentage op te hogen ten opzichte van de solitaire bedrijven die mest bewerken, aangezien de investeringen en de kosten in dit geval ook verdeeld kunnen worden over meerdere bedrijven. Ook voor de 'groep' is met het amendement van 26 november 2015 bepaald dat 10 % van de mest afkomstig mag zijn van Brabantse buurgemeenten.

Bij de criteria die in de provinciale Verordening worden gesteld, speelt de goede ontsluiting in verband met de te verwachten transportbewegingen een belangrijke rol. Het hebben van een goede ontsluiting is immers één van de randvoorwaarden die gesteld worden aan het mogelijk maken van mestbewerking. Dit zal moeten worden aangetoond. Kan dat niet, dan is mestbewerking niet mogelijk.

- Uitbreiding installatie nodig t.b.v. bewerking voor derden zonder uitbreiding bouwblok
Naast de situatie dat er behoefte is aan een feitelijke uitbreiding van het bouwblok, kan het ook zo zijn dat het bouwblok niet wordt uitgebreid, maar de bestaande installatie zelf wel om bewerking voor derden mogelijk te maken. Als in die situatie het bouwblok ook al groter is dan 1,5 hectare, dan lopen we ook tegen de begrenzing van de Verordening aan.

Het is denkbaar om aan te sluiten bij de voorwaarden die gesteld zijn in het kader van de mestbewerking voor derden (artikel 7.12 lid 3) en de redelijke uitbreidingsmogelijkheid die in artikel 7.12 lid 4 juncto 7.10 lid 2 van de Verordening worden gesteld:

- de beoogde uitbreiding van de installatie staat in redelijke verhouding tot de bestaande omvang;
- de beoogde uitbreiding van de installatie staat in redelijke verhouding tot de op grond van artikel 3.1 vereiste zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit.

- Nieuwvestiging installatie zonder uitbreiding bouwblok

De nieuwvestiging van een installatie, zonder dat daarvoor uitbreiding van een bouwblok nodig is, lijkt niet heel aannemelijk en kan dus worden gezien als een theoretische situatie. Over het algemeen zullen veehouderijen hun bouwblok namelijk al vrijwel volledig hebben benut voor stallen, verharding, een eventuele bedrijfswoning en andere voorzieningen. Stel er in een uitzonderlijk geval wel sprake zou zijn van deze situatie, dan kan worden aangesloten bij de voorgestelde regeling in het kader van de uitbreiding van veehouderijbouwblokken ten behoeve van mestbewerking. Daarbij zal het aantoonbaar ontbreken van ruimte binnen het bouwblok en de maximale uitbreiding met 0,5 hectare uiteraard komen te vervallen.

Zelfstandige mestbewerking

Onder zelfstandige mestbewerking verstaan wij mestbewerking die niet bij veehouderijen plaatsvindt. Dit houdt in dat alle mest en eventuele bijproducten (afhankelijk van de methode van mestbewerking) worden aangevoerd van agrarische bedrijven. Dit kan zowel als 'stand alone' zijn, maar ook bijvoorbeeld als onderdeel van een agrarisch-technisch hulpbedrijf⁹. De regels die in de Verordening aan dergelijke bedrijven worden opgelegd, blijven overigens gelden. De regels voor mestbewerking worden hieraan toegevoegd.

Van heel groot belang bij mestbewerking over het algemeen, maar zeker in geval van zelfstandige vestiging, is de publieke opinie. Er zal bij deze vorm van mestbewerking veel eerder het beeld van een 'mestfabriek' ontstaan. In een van de vorige paragrafen concludeerden wij al dat mestbewerking op onze bedrijventerreinen omwille van deze reden niet mogelijk wordt gemaakt. In het buitengebied vinden wij zelfstandige mestbewerking ook niet wenselijk. Een zelfstandige mestbewerkingsinstallatie valt niet onder de definitie van een agrarisch-technisch hulpbedrijf of van een agrarisch verwant bedrijf. Sterker nog: op grond van de provinciale definitie is mestbewerking uitdrukkelijk uitgezonderd. Dit impliceert dat er sprake is van een niet-agrarisch bedrijf en dergelijke bedrijven vinden wij op grond van ons beleid niet passend in het buitengebied. Op grond van de brochure 'Bedrijven en milieuzonering' (editie 2009) is aan een bio-energiecentrale met een vermogen van minder dan 50 MWe de milieucategorie 3.2 toegekend. Covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie zijn als vormen van een bio-energiecentrale gekwalificeerd. Dit geldt ook voor vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa. De grootste richtafstand die wordt gehanteerd, is 100 meter. Dit is te relateren aan de factoren geluid en geur. Daarnaast is er ten aanzien van de verkeersaantrekkende werking een categorie 2G toegekend. Dit houdt in dat er sprake is van een 'potentieel aanzienlijke verkeersaantrekkende werking', bestaande uit goederenvervoer.

⁹ Agrarisch-technisch hulpbedrijf: bedrijf dat geheel of in overwegende mate gericht is op het leveren van goederen en diensten aan agrarische bedrijven of dat agrarische producten bewerkt, vervoert of verhandelt, zoals loonwerkbedrijven, bedrijven voor mestopslag en handel, veetransport of veehandel, met uitzondering van mestbewerking.

5.2.3 Conclusie

In het buitengebied vinden wij mestbewerking ten behoeve van bedrijven met meerdere vestigingslocaties en/of van derden als onderdeel van een bestaande veehouderij, onder voorwaarden, acceptabel. Het toevoegen van een maximale oppervlakte van 0,5 hectare aan een bouwblok dat bestemd is voor een veehouderij wordt toegestaan, mits voldaan wordt aan een aantal criteria.

Ook het realiseren van een redelijke uitbreiding van een mestbewerkingsinstallatie om deze geschikt te maken voor mestbewerking ten behoeve van derden, staan wij onder voorwaarden toe. Zelfstandige mestbewerking in het buitengebied wordt niet toegelaten. Er is immers sprake van een niet-agrarisch bedrijf en dergelijke bedrijven worden als niet passend in het buitengebied beschouwd.

Ten aanzien van de concrete verzoeken die lopen aan de Kuilerstraat en de Lungendonk geldt dat in beide gevallen behoefte is aan uitbreiding van de ruimte ten behoeve van de mestbewerking. De beide landschapstypen (Jonge Heideontginningen respectievelijk Kampenlandschap) laten mestbewerking onder voorwaarden toe. Er zal bijvoorbeeld voorzien moeten worden in landschappelijke inpassing.

Omdat het in beide gevallen gaat om mestbewerking ten behoeve van derden, zal ook aan de aanvullende regels voldaan moeten worden. Ten aanzien van de locatie aan de Kuilerstraat geldt dat er een klein gedeelte van het bouwblok binnen de bebouwingsconcentratie van de Kerkendijk ligt. Door de mestbewerking aan de andere kant te situeren, dus buiten de bebouwingsconcentratie, wordt tegemoet gekomen aan dit aspect.

Uiteraard zal nog wel aangetoond moeten worden dat voldaan wordt aan de voorwaarden die door de Verordening ruimte worden gesteld. Ook zal aangetoond moeten worden dat er minimaal 51 % van de mest die wordt bewerkt, afkomstig is van het ter plaatse gevestigde bedrijf. Wanneer de initiatiefnemers met een 'groep' willen gaan werken, dan moet 60 % van de te bewerken mest afkomstig zijn van de betreffende bedrijven.

In principe zou dus ingestemd kunnen worden met de mestbewerking op beide locaties, maar een en ander moet uiteraard nog wel verder worden uitgewerkt en vastgelegd in een postzegelbestemmingsplan en de benodigde vergunningen.

6. Formulering beleidsuitgangspunten

Nu in het voorgaande hoofdstuk de afweging gemaakt is of, en zo ja onder welke voorwaarden, mestbewerking in Someren wordt toegestaan kunnen de beleidsregels worden geformuleerd.

Mestbewerking (uitbreiding en nieuwvestiging)

- uitbreiding en nieuwvestiging van mestbewerking zijn slechts toegestaan in het buitengebied, waarbij de regels van de Verordening ruimte van toepassing zijn;
- aangetoond moet worden dat de mestbewerking voorziet in de plaatsingsbehoefte van Someren;
- op het bedrijventerrein is mestbewerking niet toegestaan;
- in bebouwingsconcentraties is mestbewerking niet toegestaan;
- in dorpskernen is mestbewerking niet toegestaan.

Zelfstandige mestbewerking

- zelfstandige mestbewerking is niet toegestaan op zowel bedrijventerreinen als in het buitengebied.
- aanvulling op basis van amendement d.d. 26-11-2015: het is wellicht wenselijk om op daarvoor geschikte vab-locaties initiatieven voor mestbewerking toe te staan. De besluitvorming hieromtrent wordt opgeschort en meegenomen in de discussie "Vaststellen beleid voor niet-agrarische functies in het buitengebied en maatregelen ter stimulering van sloop van voormalige agrarische bedrijfsgebouwen".

Mestbewerking in het buitengebied

- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is niet toegestaan in het Bos- en Heidelandschap;
- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is niet toegestaan in het Beekdallandschap;
- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is niet toegestaan in Groenblauwe mantel en Ecologische Hoofdstructuur;
- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is toegestaan in de Jonge Heideontginningen, voor zover gelegen in het Gemengd landelijk gebied, onder de voorwaarde dat er 15 % van de oppervlakte van het bouwblok landschappelijk wordt ingepast conform de uitgangspunten van het Beeldkwaliteitsplan;
- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is toegestaan in de Oude Heideontginningen, voor zover gelegen in het Gemengd landelijk gebied, onder de voorwaarde dat er 15 % van de oppervlakte van het bouwblok landschappelijk wordt ingepast conform de uitgangspunten van het Beeldkwaliteitsplan;
- de vestiging en uitbreiding van mestbewerking is toegestaan in het Kampenlandschap, voor zover gelegen in het Gemengd landelijk gebied, onder de voorwaarde dat er 15 % van de oppervlakte van het bouwblok landschappelijk wordt ingepast conform de uitgangspunten van het Beeldkwaliteitsplan;
- aanvulling op basis van amendement d.d. 26-11-2015: reeds aanwezige landschappelijke inpassing wordt meegeteld bij de berekening van de minimaal vereiste oppervlakte van 15 %;

- voor alle landschapstypen waar mestbewerking is toegestaan en er niet kan worden voorzien in 15 % inpassing, moet een storting worden gedaan ter grootte van het (restant) bedrag in het BIO-fonds. Voor de waardering wordt aangesloten bij de systematiek van STIKA;
- in de gebieden die zijn aangeduid als 'waardevol open gebied' mogen geen mestbewerkingsinstallaties worden opgericht of uitgebreid;
- in een mestbewerkingsinstallatie die wordt geïnitieerd door één individuele veehouderij, moet (op basis van amendement d.d. 26-11-2015) minimaal 40 % van de mest die wordt bewerkt afkomstig zijn van de op dezelfde locatie gevestigde veehouderij;
- de overige 60 % van de mest die wordt bewerkt, mag worden aangevoerd van andere veehouderijen uit Someren;
- in een mestbewerkingsinstallatie die wordt geïnitieerd door een groep (2 of meer veehouderijen) en op één centrale plek bij een van die veehouderijen wordt gevestigd, moet minimaal 60 % van de mest die wordt bewerkt afkomstig zijn van deze veehouderijen. De groep is gezamenlijk exploitant van de installatie;
- de overige 40 % van de mest die wordt bewerkt, mag worden aangevoerd van andere veehouderijen uit Someren;
- aanvulling op basis van amendement d.d. 26-11-2015: het percentage uit de gemeente afkomstige mest moet voor zowel individuele als groepsinitiatieven tenminste 90% zijn. Maximaal 10% van de aan te voeren mest mag betrokken worden uit Brabantse buurgemeenten;
- er moet te allen tijde sprake zijn van een goede ontsluiting (dit is ook één van de voorwaarden uit de Verordening ruimte waaraan voldaan moet worden).

Uitbreiding bouwblok

- er wordt geen bebouwing opgericht ten behoeve van de veehouderij;
- het uit te breiden bouwblok mag niet gebruikt worden voor het houden van dieren;
- er is aantoonbaar geen ruimte meer binnen het bouwblok voor de mestbewerking;
- het bouwblok mag met maximaal 0,5 hectare worden uitgebreid ten behoeve van mestbewerking;
- er wordt aantoonbaar voldaan aan de eisen die door de Verordening ruimte worden gesteld in artikel 7.12 lid 3, met dien verstande dat de landschappelijke inpassing wordt gerelateerd aan het landschapstype op grond van het Beeldkwaliteitsplan;
- de maximale totale oppervlakte van een bouwblok wordt niet groter dan 3 hectare (na toevoeging van 0,5 hectare t.b.v. mestbewerking);
- de 3 voorgaande uitgangspunten worden herzien als de provincie meer ruimte gaat bieden voor mestbewerking;
- de aan te voeren mest is afkomstig van lokale bedrijven.

Uitbreiding mestbewerking ten behoeve van derden zonder uitbreiding bouwblok

- de beoogde uitbreiding staat in redelijke verhouding tot de bestaande omvang;
- de beoogde uitbreiding staat in redelijke verhouding tot de op grond van artikel 3.1 vereiste zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit.

Mestverwerking

- mestverwerking, bestaande uit het grootschalig vergassen en verbranden van mest, wordt niet toegestaan in Someren.

Bijlage 1. Methoden van mestverwerking en mestbewerking

Mestverwerking

1. Grootschalige verbranding van mest

Mestsoorten met een drogestofgehalte vanaf 30% kunnen met gelijktijdige energierugwinning worden verbrand. Hierbij zijn van belang: de verbrandingswaarde van de droge stof, en het rendement van de energierugwinning uit de rookgassen. Hoe hoger het drogestofgehalte van de mest, hoe groter de mogelijkheden voor energierugwinning. Daarom zijn voorgedroogde mestsoorten en mest vermengd met toeslagmateriaal, zoals houtsnippers en stro, het meest interessant. Met een opbrengst aan elektrische energie van circa 500 kWh/ton pluimveemest met 60% droge stof is verbranding de meest rendabele techniek voor opwekking van energie uit mest. Ook door scheiding verkregen dikke fracties van varkens- en rundveemest kunnen worden (mee)verbrand, maar deze zijn door hun lagere drogestofgehalten economisch minder interessant. De as die na verbranding resteert kan 20 – 25% fosfaat bevatten, die in vergelijking met de fosfaat in onbehandelde mest wat minder goed oplosbaar/opneembaar is. De stikstof wordt bij de verbranding omgezet in NO_x wat tijdens de rookgasreiniging in onschadelijk N₂ wordt omgezet. Door de strenge eisen aan rookgasreiniging en de hoge kosten van de daarvoor benodigde installaties zijn grootschalige installaties eerder rendabel en meer bedrijfszeker dan kleinschalige installaties. In Moerdijk bevindt zich een grote mestverbrandingsinstallatie voor pluimveemest (Biomassa Centrale Moerdijk, BMC).

Droge mestsoorten en dikke fracties worden verwerkt tot een droog mineralenconcentraat (as) met een hoog fosfaatgehalte. Dit proces levert (groene) energie, maar de kosten van rookgasreiniging zijn van grote invloed op de rentabiliteit van het proces. Verbranding is een robuuste en bewezen techniek voor biomassaverwerking.

Rookgas bevat stof, zwavel- en stikstofoxiden, HCl, zware metalen, enz. In het Verenigd Koninkrijk draait een aantal grote verbrandingsinstallaties op kippenmest, maar de eisen aan rookgasreiniging zijn daar minder streng dan in Nederland. Toch is het waarschijnlijk dat door middel van vergaande rookgasreiniging ook aan de in Nederland gestelde emissiegrenswaarden kan worden voldaan.

Uitgaand van een grootschalige installatie op een centrale locatie, is transport nodig over de weg. Het proces zelf levert, afhankelijk van het ingaande drogestofgehalte, energie op.

Wanneer de rookgasreiniging onvoldoende is, is sprake van afwenteling op het compartiment "lucht". Bij de rookgasreiniging kunnen toeslagstoffen nodig zijn, afhankelijk van de eisen aan rookgasreiniging. Dit kan ertoe leiden dat de as als chemisch afval bestempeld moet worden.

Op dit moment zijn onder meer de koper- en zinkgehalten in as afkomstig uit mest te hoog voor verwerking tot kunstmest als gevolg van het gebruik hiervan in het huidige veevoer als groeibevorderaar. Daarom moet vooralsnog gezocht worden naar afzet in de cementindustrie of de wegenbouw, of moet men de as als afvalstof opslaan of afzetten. De ontwikkelingen op dit gebied staan echter niet stil en het is niet uit te sluiten dat in de toekomst de situatie verandert.

2. Grootschalige vergassing van mest (pyrolyse)

Gedroogde pluimveemest met minimaal 85% droge stof (bijvoorbeeld een mengsel van scharrelkippenmest en strooiselmateriaal) wordt bij een temperatuur van ongeveer 700 °C zonder zuurstoftoevoeging in een reactor omgezet in een brandbaar, laagcalorisch gas. Dit gas is verontreinigd met stof, vliegias, waterstofchloride, waterstofsulfide, ammoniak en teer (in gasvorm). De grotere, zwaardere asdeeltjes worden door een eerste cycloon afgevangen en teruggevoerd naar de reactor om opnieuw het vergassingsproces te ondergaan. Het gas moet worden ontdaan van verontreinigingen om er milieuverantwoord een gasmotor op te laten draaien. Dit gebeurt met een roterende deeltjesscheider en een katalytische teerkraker die vrijwel alle ammoniak en teer omzet in een brandbaar gas (synthesegas). Het gas wordt verbrand in een gasmotor die elektriciteit en warmte opwekt. De elektriciteit gebruikt men deels op het eigen bedrijf, het overschot wordt teruggeleverd aan het net. De vrijgekomen warme lucht wordt gebruikt om de ingaande mest te drogen. Met het warme water kan men bijvoorbeeld woonhuizen of stallen verwarmen. De stikstof uit de mest wordt bij de verbranding omgezet in NO_x, wat tijdens de rookgasreiniging in onschadelijk N₂ wordt omgezet.

Tenslotte is het zeer fijne vliegias de enige reststof die na het vergassingsproces overblijft. Alle mineralen, behalve stikstof, zitten daar nog in. De afzet hiervan moet nog nader onderzocht worden.

Het vergassen van mest is een kwetsbare techniek door de technische complexiteit en de hoge eisen aan de rookgasreiniging. In principe echter is pyrolyse een schonere techniek met minder emissies dan verbranden.

Rookgas bevat stof, zwavel- en stikstofoxiden, HCl, zware metalen, enz. Door vergaande rookgasreiniging kan waarschijnlijk zelfs aan de in Nederland gestelde emissiegrenswaarden worden voldaan. Wanneer de rookgasreiniging onvoldoende is, is sprake van afwenteling op het compartiment "lucht". Bij de rookgasreiniging kunnen toeslagstoffen nodig zijn, afhankelijk van de eisen aan deze reiniging. Dit kan ertoe leiden dat de as als chemisch afval bestempeld moet worden.

Het vergassen van mest is alleen rendabel bij een installatie met een grote omvang, vanwege de complexe techniek en de investeringen die nodig zijn. Dit kan, gezien de ontwikkelingen in de technieken, uiteraard wijzigen in de toekomst. Vergassing van mest zou dan ook rendabel kunnen worden in kleinschaligere omvang.

Mestbewerking

1. (Co)vergisting

Door vergisting van mest en co-producten ontstaat biogas dat in een warmtekrachtinstallatie (WKK-installatie) wordt omgezet in warmte en elektriciteit. De warmte wordt gedeeltelijk benut om de vergister op temperatuur te houden. Het overschot aan warmte kan bijvoorbeeld worden gebruikt voor ruimteverwarming. De elektriciteit kan gedeeltelijk door het eigen bedrijf worden benut en het overige deel kan als duurzame elektriciteit worden verkocht aan het energiebedrijf. De vergiste mest kan op het land worden uitgereden of verder worden verwerkt tot specifieke meststoffen.

Voor vergistingsprocessen wordt in de meeste gevallen dunne mest afkomstig van varkens en/of runderen gebruikt. In het geval van co-vergisting worden daar organische stoffen aan toegevoegd die de productie van biogas sterk doen toenemen.

(Co-)vergisting wordt op verschillende schaalgroottes toegepast. Het kan op bedrijfsniveau plaatsvinden waarbij bijvoorbeeld mest uit het eigen bedrijf wordt vergist en organisch materiaal uit het eigen bedrijf wordt toegevoegd aan het vergistingproces. Het andere uiterste betreft grote centrale mestvergistingsinstallaties met een verwerkingscapaciteit van meer dan 100.000 m³/jaar. In dergelijke gevallen zal mest van meerdere agrarische bedrijven worden aangevoerd en kan ook het organische co-vergistingmateriaal door verschillende partijen worden aangeleverd. Er is echter vaak sprake van een tussenvorm, waarbij zowel mest van het eigen bedrijf als mest die afkomstig is van derde bedrijven wordt vergist. Dit geldt ook voor de coproducten.

Het vergistingsproces

Vergisten heeft tot doel organische stof met behulp van micro-organismen om te zetten in biogas. Een andere term die gebruikt wordt voor vergisten is fermenteren. In het algemeen zijn alle soorten mest en organische reststoffen geschikt voor vergisting. Het proces vindt plaats in afwezigheid van zuurstof (anaëroob).

Biogas bestaat uit een mengsel van voornamelijk methaan (55-65%) en kooldioxide (35-40%). Verder is het verzadigd met waterdamp en bevat het sporen van waterstof, zwavelwaterstof en ammoniak. Biogas is een brandstof die geschikt is voor verbranding in vrijwel alle verbrandingsinstallaties waarin ook aardgas kan worden verbrand. De installaties dienen wel aangepast c.q. afgesteld te worden op het gebruik van dit gas. Doorgaans wordt biogas verstoekt in een warmtekrachtinstallatie, waarbij elektriciteit en warm water worden geproduceerd. Bij vergisting worden alleen eenvoudig afbreekbare organische stoffen afgebroken. De moeilijk afbreekbare organische stoffen zoals houtige plantendelen, blijven in de mest aanwezig.

Mestvergistingsinstallaties kunnen in vele vormen worden uitgevoerd, van eenvoudig geroerde tanks tot geavanceerde vergisters. De keuze tussen de verschillende mogelijkheden wordt gemaakt op basis van robuustheid, kosten en opbrengsten en de gestelde eisen aan biogaskwaliteit, gashoeveelheid of mate van afbraak van organische stof. Bij mestvergisting op bedrijfsschaal wordt meestal een volledig geroerde vergister toegepast.

Onderdelen van een mestvergistingsinstallatie

De belangrijkste onderdelen van een mestvergistingsinstallatie zijn:

1. vooropslag
2. mestvergister
3. biogasopvang
4. overdrukbeveiliging
5. warmtekrachtinstallatie
6. na-opslag
7. extra voorzieningen t.b.v. mestscheiding

1. Vooropslag

Voorafgaand aan de vergisting kan de ruwe mest worden opgeslagen. De mest kan ook rechtstreeks in de vergister worden gepompt. Langdurige vooropslag moet worden vermeden omdat dit ten koste gaat van de biogasopbrengst in de vergistingstank. De meest gangbare manieren van opslag zijn (combinaties van) kelders, silo's, containers, bassins en mestzakken. Mestzakken en containers kunnen alleen gebruikt worden bij kleine hoeveelheden mest. Bij de bouw van een nieuwe vergistingstank wordt het bestaande mestopvangsysteem meestal gebruikt voor de vooropslag.

2. Mestvergister en biogasopvang

De vergister is in principe een gasdichte, geïsoleerde, verwarmde en geroerde tank, waarin het biogas uit de biomassa wordt gewonnen. Aanvoer van mest en afvoer van digestaat (vergiste mest) verlopen in principe gelijktijdig en in gelijkblijvende hoeveelheden. In de wand van de vergister is een warmtewisselaar geplaatst waarmee een gedeelte van de warmte van de gasmotor wordt overgedragen aan de mest om deze op temperatuur te houden. De mest wordt op gezette tijden geroerd. Het biogas wordt opgevangen in een gasopslag die zich boven de mestvergister bevindt of in een separate gasopvang. Bij grote mestvergistingsinstallaties wordt soms een na-vergister geplaatst. In de na-vergister komen de laatste resten biogas uit de mest vrij. Het gas uit de eerste vergistingstank wordt via de na-vergistingstank (en eventueel via de separate biogasopvang) naar de warmtekrachtinstallatie gevoerd.

De mestvergister bestaat uit de volgende componenten:

a. Vergistingstank

Een vergistingstank bestaat uit een betonnen of metalen (geëmailleerde) silo zoals die veelal voor de opslag van mest wordt gebruikt. De tank is goed geïsoleerd om het warmteverlies te beperken. Silo's voor de vergisting dienen gasdicht afgedekt te worden. Een eventuele externe gasopslag naast de vergister is bijna altijd een gaszak (gaskussen of gasballon).

b. Mengsysteem

Een mengsysteem (roerwerk) zorgt voor een gelijkmatige temperatuurverdeling binnen de vergister, een goede menging van de mest, het voorkomen van drijf- en bezinklagen en het tegengaan van het ontstaan van schuimlagen (het ontgassen van de biomassa).

c. Verwarmingssysteem

Het verwarmingssysteem (wandverwarming en/of bodemverwarming) dient om de mest op de optimale temperatuur voor het vergistingsproces te houden. Het bestaat uit een warmtewisselaar, warmwaterleidingen, een waterpomp en een warmtebron.

d. Mestpompen

Mestpompen worden gebruikt om het substraat (ruwe mest) de vergister in en het digestaat (vergiste mest) de vergister uit te pompen. Om zoveel mogelijk bezinkende mestdeeltjes te verwijderen wordt de afvoerbuis nabij de bodem van de vergister bevestigd.

e. Gasbehandeling

Het biogas bevat naast methaan en kooldioxide ook waterdamp en zwavelwaterstof. Het water condenseert bij afkoeling van het gas en wordt in vloeibare vorm afgevoerd. Het corrosieve zwavelwaterstof wordt veelal biologisch verwijderd. Bij beluchting van het biogas in de vergistingstank tot een mengsel met enkele procenten zuurstof ontstaat een reactie met zwaveloxiderende bacteriën in de mest. Het zwavelwaterstof reageert hierbij tot elementair zwavel dat als vaste stof neerslaat in het digestaat.

3. Overdrukbeveiliging

Overdruk kan optreden indien de gasopvang volledig gevuld is en het niet mogelijk is al het biogas te benutten in de gasmotor. Als de gasmotor bijvoorbeeld uitvalt, blijft de productie van biogas een tijd doorgaan, ook als de vergister wordt stopgezet. Het is daarom nodig overdrukbeveiliging toe te passen. Dit kan door toepassing van een overdrukventiel gevolgd door een afblaasinrichting of een fakkel.

Een overdrukventiel met een waterslot of een gelijkwaardige voorziening blaast het biogas af wanneer een bepaalde druk wordt bereikt. Het nadeel hiervan is dat er op dat moment een emissie van methaan optreedt. Bij toepassing van een fakkel wordt het overtollige biogas verbrand zodat geen biogas in de lucht wordt gebracht. Een overdrukbeveiliging wordt automatisch in werking gesteld en blijft in werking tot een acceptabel drukniveau is bereikt.

4. Warmtekrachtinstallatie

Voor het omzetten van biogas in elektriciteit en warmte wordt een warmtekrachtinstallatie (ofwel WKK-installatie) gebruikt, bestaande uit een gasmotor om het biogas te verbranden en een generator voor opwekking van elektriciteit. De gasmotor is van hetzelfde type als dat voor aardgas wordt gebruikt, aangepast voor het verstoffen van laagcalorisch gas.

De opgewekte elektriciteit kan worden ingezet voor eigen gebruik op het bedrijf en/of worden teruggelieferd aan het openbare net. Een deel van de warmte wordt gebruikt voor het opwarmen van ingaande mest en het op temperatuur houden van de vergister. De overige warmte kan worden aangewend voor het verwarmen van de stallen (vooral zeugen en vleeskuikens), voor de bedrijfswoning, het verder verwerken van het digestaat of worden aangeboden aan een derde, zoals een glastuinbouwbedrijf.

Afhankelijk van de energiesituatie op het bedrijf kan ook gekozen worden voor directe verbranding van het biogas in een verwarmingsketel voor het produceren van warm water of stoom. Dit is echter slechts in bijzondere gevallen economisch interessant, bijvoorbeeld wanneer de vraag naar warmte zeer groot is, of waar een aansluiting op het aardgasnet ontbreekt.

5. Na-opslag

Na-opslag van vergiste mest (digestaat) is in de meeste gevallen nodig. De vergiste mest dient bijvoorbeeld opgeslagen te worden gedurende de periode dat mest niet mag worden uitgereden (conform het Besluit gebruik meststoffen). Na-opslag is bijvoorbeeld ook nodig indien de vergiste mest nog verder wordt bewerkt. Uitvoeringsvormen zijn een extra silo, kelder, mestbassin of mestzak. De vergiste mest kan worden uitgereden op het eigen land, verder worden verwerkt of worden afgezet op andere landbouwbedrijven.

6. Mestscheider

Een mestscheider heeft als doel het scheiden van de vergiste mest in een dikke fractie en een dunne fractie. Met name de vezelachtige organische stof en fosfaat hopen zich op in de dikke fractie. De stikstof zit met name in de dunne fractie. De verschillende uitvoeringsvormen van mestscheiders zijn grofweg te verdelen in mechanische en fysisch-chemische scheidingsprocessen. Voorbeelden van mechanische scheidingstechnieken zijn mestschuiven, (zeef)banden, vijzelpersen en trilzeven en decanters. Strofilters, microfilters, decanteercentrifuges en bezinkinstallaties zijn voorbeelden van fysisch-chemische scheidingstechnieken.

Indampinstallatie

Een indampinstallatie heeft als doel het concentreren van dunne mest en het te ontdoen van biologische verontreinigingen (vliegen-eitjes, ziektekiemen). Bij indampen wordt de gehele stroom dunne mest verwarmd, waardoor het hierin aanwezige water verdampt. De waterdamp wordt gecondenseerd door het door een condensator te leiden. Voor het indampen wordt extern aangevoerde energie gebruikt.

2. Mestdroging

Door het drogen van mest wordt het 'water' uit de mest gehaald. Er blijft een droog restproduct over (over het algemeen korrels of pellets), dat hergebruikt kan worden. Droging is mogelijk bij pluimvee-, varkens- en rundveemest. De droging vindt plaats in droogtunnels.

Drijfmest met 5 – 10% droge stof wordt uit de mestput in een voorraadvat gepompt en vervolgens met behulp van perslucht in de mixerruimte gebracht. Daar mengt men de drijfmest met droge mest (80 – 85% droge stof) tot stapelbare mest met 30 – 50% droge stof. De stapelbare mest wordt op een geperforeerde vloer gebracht en vervolgens blaast men er stallucht door. Vrijwel alle ammoniakale stikstof wordt dus gestript. Van de gedroogde mest (80 – 85% droge stof) gaat een deel terug om opnieuw met drijfmest gemengd en opnieuw gedroogd te worden. De rest gaat via een transportsysteem naar de eindopslag. De gebruikte stallucht wordt door een chemische wasser geleid en het spuiwater (ammoniumsulfatoplossing) wordt aan de mest toegevoegd. De droge mest wordt elders gepelletiseerd en gehygiëniseerd om het product exportwaardig te maken.

Het droogproces zorgt voor het vrijkomen van een grote hoeveelheid ammoniak en geur. De ammoniak wordt afdoende verwijderd in een zure wasser; het geurrendement van dit soort wassers is over het algemeen relatief laag. Over de geuremissie van het systeem is niets bekend.

Door het drogen met voorverwarmde stallucht beperkt men het energieverbruik. Desondanks vragen het verdampen van dergelijke grote hoeveelheden vocht, het mixen, de luchtwassing en het pelleteren energie. Het is niet duidelijk hoe hoog dit energieverbruik is en of de capaciteit van het droogstelsel voldoende is bij ongunstige klimatologische omstandigheden.

Gekorrelde varkensmest heeft een zekere marktwaarde. In vergelijking met gekorrelde kippenmest zijn de afzetmogelijkheden in het buitenland minder groot. Bij export van mestkorrels worden de mineralen uit de Nederlandse markt verwijderd.

3. Mestbezinking

Door het bezinken van mest wordt deze gescheiden in dikke en dunne fractie. Er zijn verschillende methoden mogelijk.

1. Bezinking in mestput

De meest eenvoudige wijze van scheiding van drijfmest in een dikke en een dunne fractie is bezinking in de mestput. Wanneer de mestput door middel van verticale overloopschotten in meerdere compartimenten is verdeeld, bezinkt de dikke fractie in de voorste compartimenten, terwijl in de achterste compartimenten uitsluitend dunne fractie terecht komt. Bezinking kan ook worden uitgevoerd in bezinkingstanks. Hierdoor ontstaan een bovenstaande dunne fractie en een bezonken dikke fractie met vergelijkbare samenstellingen als de fracties afkomstig van mechanische scheidingsmiddelen (dunne fractie: 20 - 22 g/kg droge stof, 0,6 - 1,1 g/kg fosfaat). Eventueel kan men de bezinking bevorderen door toevoeging van vlokmiddelen. Bezinking is alleen geschikt voor dunne mestsoorten, zoals zeugenmest.

Organische stof en fosfaat komen voornamelijk in de dikke fractie terecht, waardoor deze gebruikt kan worden als bodemverbeteraar. Ook kan de dikke fractie gecomposteerd, gedroogd, gekorrelt of verbrand worden. Door zijn hoge stikstofconcentratie kan de dunne fractie gebruikt worden als vloeibare meststof. In een eventuele volgende stap kan dunne fractie verder worden behandeld (bijv. biologische stikstofverwijdering).

2. Gescheiden opvang

Een andere mogelijkheid is primaire scheiding waarbij mest en urine in de stal, direct na uitscheiding door de dieren, afzonderlijk worden opgevangen en opgeslagen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een geperforeerde sleuvenvloer, een bolle mestband onder de roosters, een holle mestband onder de roosters of een één- of tweezijdig hellende putvloer. Op deze manier verkrijgt men in principe een relatief schone urinefractie met een zeer hoge werkingscoëfficiënt voor stikstof. Deze fractie kan men mogelijk verder verwerken tot een kunstmestvervanger.

3. Strofilter

Men kan ook drijfmest scheiden door middel van een strofilter. Hiermee verkrijgt men een vergelijkbaar resultaat als met een mechanische scheider en de dikke strorijke fractie kan gemakkelijker gecomposteerd worden dan een dikke fractie zonder stro.

4. Mestscheiding

Onder mestscheiding wordt verstaan: het scheiden van mest in vloeibare delen en in vaste delen (dikke en dunne fractie). Het scheiden van mest kan met behulp van een mechanische mestscheider worden gedaan.

Mechanische mestscheiders kunnen werken volgens verschillende principes:

- deeltjesgrootte: zeven of filteren zoals bij een vijzelpers, schroefpersfilter en zeefbocht;
- soortelijke massa deeltjes: centrifugeren;
- viscositeit van de mest: zeefbandpers
- omgekeerde osmose

Een menginstallatie in de mestopslag is over het algemeen noodzakelijk om te zorgen voor een homogene meststroom naar de scheider toe. Alle scheiders produceren een dikke en een dunne fractie. Organische stof en fosfaat hopen zich op in de dikke fractie. In een ton dikke fractie zit tot ruim 4 keer meer fosfaat dan in een ton drijfmest. Hierdoor kan een kilo fosfaat worden afgevoerd in een kleiner volume. Dit resulteert in lagere afvoerkosten. De dikke fractie kan gebruikt worden als bodemverbeteraar, gecomposteerd, gedroogd, gekorrelt of verbrand. De dunne fractie (liefst met hoog stikstof- en laag fosfaatgehalte) kan men gebruiken als vloeibare meststof of in een volgende stap nader worden behandeld (bijv. biologische stikstofverwijdering).

Als geen verdere mestbehandeling plaatsvindt, is het doel van mestscheiding om tegen lagere kosten de mest af te kunnen zetten. Hierbij dienen de totale kosten lager te zijn dan de mestafzetkosten zonder mestscheiding. De capaciteit van mestscheiders kan variëren van enkele m³ tot circa 30 m³ per uur. Bij mestscheiding op bedrijfsschaal kan door gebruik te maken van een mobiele mestscheider de aanschaf van een dure installatie (met een te hoge capaciteit) worden voorkomen.

Het doel van omgekeerde osmose is het afscheiden van een schone waterfractie om het mestvolume te reduceren of het nareinigen van voorbehandelde mestvloeistof. De te verwijderen stoffen worden niet afgebroken of omgezet maar worden onveranderd geconcentreerd in het retentaat. Dit retentaat dient vervolgens verder verwerkt te worden of indien mogelijk op het land gebracht te worden.

Een interessante innovatie is het scheiden van drijfmest van melkrunderen en het toepassen van de droge fractie in de ligboxen. Dit geeft een bedding in de box die op het eigen bedrijf geproduceerd kan worden en daardoor kostenbesparend werkt. Ook lijkt het goed te voldoen, veel melkveehouders in Duitsland en Italië passen een soortgelijke methode toe. Ook in Nederland neemt de belangstelling toe.

5. Hygiëniseratie

Hygiëniseratie van mest houdt in dat pathogene organismen in de mest worden geëlimineerd door een behandeling. In de EU-regelgeving is aangegeven dat voor het in de handel brengen van mest en verwerkte producten uit mest een warmtebehandeling gedurende tenminste 60 minuten bij 70 °C vereist is. In principe hebben alle mestbe- en verwerkingsprocessen waarin de mest verwarmd wordt de potentie om te hygiëniseren. Er zijn verschillende mogelijkheden om mest te hygiëniseren. Met behulp van de systemen die hieronder worden beschreven, kan men vaste fracties (zoals voorgedroogde pluimveemest of de vaste fracties na scheiding van varkens- of runderdrijfmest) hygiëniseren.

1. Warmtevizel

De warmtevizel is een holle transportvizel die draait in een dubbelwandige bak. Zowel door de dubbelwandige bak als door de holle vizel stroomt hete olie (180 °C). Er wordt 500 liter olie verhit in een verwarmingsketel. De hete olie wordt continu rondgepompt door het gehele systeem. Wanneer de ingestelde olietemperatuur bereikt is, kan men mest invoeren. De verblijftijd van de mest in de warmtevizel is instelbaar tussen 4 en 16 minuten. De capaciteit bedraagt circa 500 kg mest/uur. Wanneer de mest de vizel verlaat, heeft de mest een temperatuur van 80 à 90 °C en wordt in een gesloten tank of container opgeslagen; de temperatuur blijft dus gedurende langere tijd boven de 70 °C. De opslagtank kan met de retourleiding van de olie worden verwarmd. Om het energieverbruik zo laag mogelijk te houden is het gehele systeem geïsoleerd. Het systeem is uitgetest op dikke fracties van varkensmest en pluimveemest.

2. Stoominjectie

Bij toepassing van stoominjectie (ook wel pasteurisatie genoemd) wordt stoom op meerdere plaatsen in bijvoorbeeld een mestvizel geblazen (capaciteit vizel: 5 m³ mest/uur, 5 minuten doorlooptijd). Ook hierbij wordt de mest tot 70 °C opgewarmd.

Het eindproduct van hygiënisatie mag geen ziekteverwekkende bacteriën bevatten en het aëroob kiemgetal dient < 1000 KVE te bedragen. Zowel bij de warmtevizel als bij stoominjectie wordt een aanzienlijke kiemreductie bereikt, maar het gevaar van hergroei en/of herbesmetting met kiemen in de na-opslag bestaat, omdat het eindproduct nog (te) veel vocht bevat (drogestofgehalte van < 86%). Indien de hygiënisatie onvoldoende is, bestaat het gevaar dat besmettelijke dierziekten worden verspreid. Het proces dient daarom gecertificeerd en gecontroleerd te worden om dit te voorkomen.

Het voordeel van het systeem is de exportwaardigheid van de dikke mestfractie (hoog P-gehalte). Een groot nadeel zijn de hoge kosten door het hoge energieverbruik. Dikke mestfracties bevatten nog veel water (tot circa 75%) en dat moet ook op temperatuur gebracht worden.

Voor zover hygiënisatie plaatsvindt in gesloten systeem, zijn er geen emissies. Het energieverbruik is afhankelijk van de gebruikte technieken.

Wanneer de dikke fractie door hygiënisatie exportwaardig is, kan veel fosfaat uit de Nederlandse landbouw worden verwijderd. Knelpunt is het hoge vochtgehalte van het eindproduct waardoor hygiënisatie extra duur uitpakt en gevaar voor herbesmetting aanwezig is. Voor droge pluimveemest lijkt het perspectief van hygiënisatie daarom gunstiger.

6. Indamping van mest

Bij het indampen van mestvloeistof wordt bij een bepaalde temperatuur en druk warmte aan de vloeistof toegevoerd, waardoor water verdampt en de mest indikt. Door afkoeling van de waterdamp ontstaat een zoutvrij c.q. zoutarm condensaat dat nog wel vluchtige verbindingen bevat. De ingedikte vloeistof (concentraat) blijft vloeibaar. Een eventuele verdere concentratie dient plaats te vinden via droging.

Er bestaat een ruime keuze aan beschikbare verdampertypes. In het kader van mestverwerking zijn de omloopverdamer, de filmverdamer en de sproeifilmverdamer toegepast.

Naast het type indamper is de configuratie waarin de indamper wordt opgesteld van belang. In

verband met het gunstige energieverbruik worden meertraps(vacuüm)verdamping en/of dampcompressie toegepast.

Bij het indampen van mestvloeistof ontstaat mestconcentraat. Mestconcentraat kan behalve als eindproduct ook als halffabrikaat voor een eventuele droogstap worden gebruikt. Het maximale drogestofgehalte van door indamping verkregen mestconcentraat is betrekkelijk laag (circa 25 %).

Bij indamping van mest ontstaat naast concentraat, waarin vrijwel alle organische stof en mineralen die in de mest aanwezig waren, geconcentreerd zijn, nog een waterfase (condensaat).

Er wordt in een aantal gevallen zuur (meestal zwavelzuur) toegevoegd om het ontwijken van ammoniak bij het indampen te verminderen. Dit zuur komt in het eindproduct.

Ook kan een ammoniumzoutoplossing vrijkomen als ammoniak met behulp van een zuur uit de droogdamp wordt gewassen. Daarnaast kan zuur nodig zijn voor de reiniging (vb. 0,2 l/ton salpeterzuur 50 %) en antischuimmiddel (vb. 0,05 l/ton).

Bij het indampen van mest ontstaan gasvormige emissies in de vorm van stinkende, niet condenseerbare gassen. De gehalten aan geur en ammoniak zijn behalve van de indamptechniek afhankelijk van de voorbehandeling en de mestsoort. Zo zal een voorafgaande biologische zuivering praktisch alle ammoniumstikstof uit de mest verwijderen en wordt de gasreiniging veel eenvoudiger. Gasreststromen die incidenteel of in kleine volumes ontstaan kunnen sterk geurend en/of hoge ammoniakconcentraties bevatten.

Emissie naar water vindt plaats via het condensaat waarin zich naast opgelost ammoniak vluchtige organische componenten, zoals lagere vetzuren kunnen bevinden. De concentraties zijn met name afhankelijk van de soort mest en de voorbehandeling. Het ammoniakgehalte kan worden verlaagd door aan te zuren of vooraf aëroob te zuiveren, te ontgassen of te strippen. Biogaswinning verlaagt het vetzuurgehalte omdat vetzuren in methaan worden omgezet.

Voor lozing op oppervlaktewater is vrijwel altijd nazuivering noodzakelijk

Het energieverbruik bij het indampen is sterk afhankelijk van het type indamper en de toegepaste indamperconfiguratie, te weten het aantal trappen bij meertrapsverdamping en het al dan niet gebruik maken van (thermische of mechanische) dampcompressie. Bij een verwerkingsproces waarin zowel indampen als drogen voorkomen kan koppeling van energiestromen worden toegepast. De waterdamp uit de droger kan worden gebruikt als verwarmingsstoom voor de indamper.

Behalve door de inzet van brandstoffen als olie, aardgas of de inkoop van elektrische energie kan de benodigde energie voor de verdamping van vocht ook worden verkregen uit:

- verbranding van de eigen droge stof of afval;
- biogasproductie;
- gebruik dierwarmte (drogen op de veehouderij zelf).

Een opgave van de kosten in algemene zin is niet mogelijk, omdat er meerdere factoren zijn die de kosten bepalen. De investering van de indamperinstallatie wordt onder andere bepaald door de waterverdampingscapaciteit, het type indamper, de toegepaste configuratie (aantal trappen, dampcompressie) en het gebruikte constructiemateriaal in verband met corrosie. Naast de kapitaalslasten (rente en afschrijving) maken de energiekosten een belangrijk deel uit van de bruto exploitatiekosten. Door gebruik te maken van goedkope restenergie of door recuperatie van de condensatiewarmte kan de kostprijs van het indampen dus gevoelig gedrukt worden.

De gassen die ontstaan, moeten behandeld worden. Dit kan bijvoorbeeld door het toepassen van een stoffilter (vermijden vervuiling condensor), condensatie (verwijdering waterdamp en energierugwinning), thermische naverbranding (koolwaterstoffen en geur) of chemische wasser (ammoniak).

Bijlage 2. Relevante bepalingen uit de Verordening ruimte 2014

Artikel 4.7 Mestbewerking in bestaand stedelijk gebied

1. Een bestemmingsplan gelegen in bestaand stedelijk gebied bepaalt dat de vestiging van, de uitbreiding van en toename van de bestaande bebouwingsoppervlakte van mestbewerking zijn uitgesloten.
2. In afwijking van het eerste lid is de vestiging van, uitbreiding van of toename van de bestaande bebouwingsoppervlakte van mestbewerking mogelijk, mits:
 - a. de noodzaak aanwezig is vanwege de wettelijke plicht tot mestverwerking van het mestoverschot in Noord-Brabant;
 - b. de mestbewerking vanuit een goede leefomgeving en gelet op de aspecten als benoemd in artikel 3.1, derde lid, inpasbaar is in de omgeving;
 - c. een bedrijfsplan is opgesteld dat inzicht geeft in het aanbod en de afkomst van de mest en coproducten;
 - d. de opslag en verwerking van tussenproducten niet in de openlucht plaatsvindt;
 - e. de toelichting van het bestemmingsplan een verantwoording bevat dat een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van belangen van omwonenden bij de planontwikkeling.

Artikel 7.12 Mestbewerking in gemengd landelijk gebied

1. Een bestemmingsplan in gemengd landelijk gebied bepaalt dat de vestiging van, de uitbreiding van en toename van de bestaande bebouwingsoppervlakte van mestbewerking zijn uitgesloten.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op mestbewerking ten behoeve van een op dezelfde locatie gevestigde veehouderij, mits dit vanuit het oogpunt van een goede leefomgeving en gelet op artikel 3.1, derde lid, inpasbaar is in de omgeving.
3. In afwijking van het eerste lid en artikel 7.10, eerste lid onder a en d, is de vestiging van, uitbreiding van of toename van de bestaande bebouwingsoppervlakte van mestbewerking mogelijk, mits:
 - a. de locatie niet binnen een bebouwingsconcentratie ligt;
 - b. de noodzaak aanwezig is vanwege de wettelijke plicht tot mestverwerking van het mestoverschot in Noord-Brabant;
 - c. de mestbewerking vanuit het oogpunt van een goede leefomgeving en gelet op artikel 3.1, derde lid inpasbaar is in de omgeving;
 - d. de omvang van het bouwperceel ten hoogste 1,5 hectare bedraagt;
 - e. er sprake is van een goede ontsluiting in verband met de te verwachten transportbewegingen;
 - f. de opslag en verwerking van tussenproducten niet in de openlucht plaatsvindt;
 - g. de aanvoer van dikke fractie is uitgesloten, tenzij de aanvoer is bedoeld voor vergistings- of hygiënisatie doeleinden;
 - h. de landschappelijke inpassing ten minste 15 % van de omvang van het bouwperceel bedraagt;

- i. een bedrijfsplan is opgesteld dat inzicht geeft in het aanbod en de afkomst van mest en coproducten;
 - j. de toelichting van het bestemmingsplan een verantwoording bevat dat er een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van belangen van omwonenden bij de planontwikkeling.
4. In afwijking van het derde lid, onder d, is een redelijke uitbreiding mogelijk van bestaande mestbewerking, onder overeenkomstige toepassing van artikel 7.10. tweede lid (redelijke uitbreiding).

Artikel 3.1 Zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit

NB. Alleen de relevante onderdelen van dit artikel worden weergegeven.

3. Ten behoeve van het behoud en de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit bevat de toelichting bij een bestemmingsplan als bedoeld in het eerste lid een verantwoording waaruit blijkt dat:
 - a. in het bestemmingsplan rekening is gehouden met de gevolgen van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling voor de in het plan begrepen gronden en de naaste omgeving, in het bijzonder wat betreft de bodemkwaliteit, de waterhuishouding, de in de grond aanwezige of te verwachten monumenten, de cultuurhistorische waarden, de ecologische waarden, de aardkundige waarden en de landschappelijke waarden;
 - b. de omvang van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling past in de omgeving gelet op de bestaande en toekomstige functies in de omgeving en de effecten die de ontwikkeling op die functies heeft, waaronder de effecten vanwege milieuaspecten en volksgezondheid;
 - c. een op de beoogde ruimtelijke ontwikkeling afgestemde afwikkeling van het personen- en goederenvervoer is verzekerd, waaronder een goede aansluiting op de aanwezige infrastructuur van weg, water of spoor, inclusief openbaar vervoer, een en ander onder onverminderd hetgeen in hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer en elders in deze verordening is bepaald.

Artikel 7.10 Niet-agrarische functies

NB. Alleen de relevante onderdelen van dit artikel worden weergegeven.

1. Een bestemmingsplan dat is gelegen in gemengd landelijk gebied kan voorzien in een vestiging van een niet-agrarische functie, anders dan bepaald in de artikelen 7.7 tot en met artikel 7.9, mits:
 - a. de totale omvang van het bouwperceel van de beoogde ontwikkeling ten hoogste 5.000 m² bedraagt;
 - d. de beoogde ontwikkeling niet leidt tot een bedrijf, behorend tot de milieucategorie 3 of hoger.
2. Een bestemmingsplan kan voorzien in een uitbreiding of wijziging van een bestaande niet-agrarische functie onder overeenkomstige toepassing van de bepalingen in het eerste lid.

Artikel 33. Mestbewerking (rechtstreekse werking)

1. Tot het tijdstip waarop het bestemmingsplan dat in overeenstemming is met artikel 4.7 en artikel 7.12 (mestbewerking) in werking is getreden, geldt voor mestbewerking dat geen toename van de bebouwingsoppervlakte is toegestaan van de bebouwing die:
 - a. bebouwing die op 1 maart 2014 legaal aanwezig of in uitvoering was; of
 - b. bebouwing die mag worden gebouwd krachtens verleende vergunning; of
 - c. is gebaseerd op een vóór 1 maart 2014 ingediende volledige en ontvankelijke aanvraag voor omgevingsvergunning, als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, die in overeenstemming is met het geldende bestemmingsplan.
2. In afwijking van het eerste lid dat het bevoegd gezag overeenkomstig artikel 2.1, eerste lid, sub c, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een omgevingsvergunning verlenen, onder overeenkomstige toepassing van artikel 4.7 of 7.12 (mestbewerking).

Bijlage 3. Beleid covergisting (2009)

Co-vergisting bij agrarische bedrijven in het buitengebied

Someren, december 2008

(versie 3, definitief 17 februari 2009)

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Co-vergisting

3. Bestaand beleid

- rijk (handreiking)

- provincie

- gemeente

4. Biomassavergistingsinstallatie naast de agrarische bedrijfsvoering

5. Zelfstandige co-vergistingsinstallaties

6. Beleid

Bijlage

1. gevallen binnen de gemeente

2. jurisprudentie

3. brief huisadvocaat

3. handreiking (co)-vergisting van mest

1. Inleiding

De afgelopen jaren zijn binnen de gemeente Someren diverse initiatieven ontwikkeld voor het oprichten van co-vergistingsinstallaties. Aanvankelijk zijn deze initiatieven zonder meer aangemerkt als een agrarische activiteit passend binnen de bestemmingsplanvoorschriften en zijn ook bouwvergunningen verleend voor het oprichten van deze installaties. De verleende bouwvergunningen in het buitengebied zijn aanvankelijk niet gerealiseerd in afwachting van subsidieverstrekking. Door technologische ontwikkelingen en een efficiëntere bedrijfsvoering zijn vervolgens door enkele initiatiefnemers aanvragen ingediend voor het oprichten van grotere installaties. Dit heeft de vraag opgeroepen of er (nog) wel sprake was van een agrarische activiteit. Qua capaciteit zijn deze installaties vergelijkbaar met de installatie die gerealiseerd zal worden op het bedrijventerrein in Someren (MiVeS, capaciteit 36.000 ton).

Aangezien bij agrariërs de behoefte aanwezig is, om ook co-vergistingsinstallaties met een aanzienlijke capaciteit in het buitengebied van de gemeente te realiseren, is het wenselijk om hiervoor duidelijke kaders vast te stellen. Deze beleidsnotitie is bedoeld om antwoord te geven op de volgende vraag:

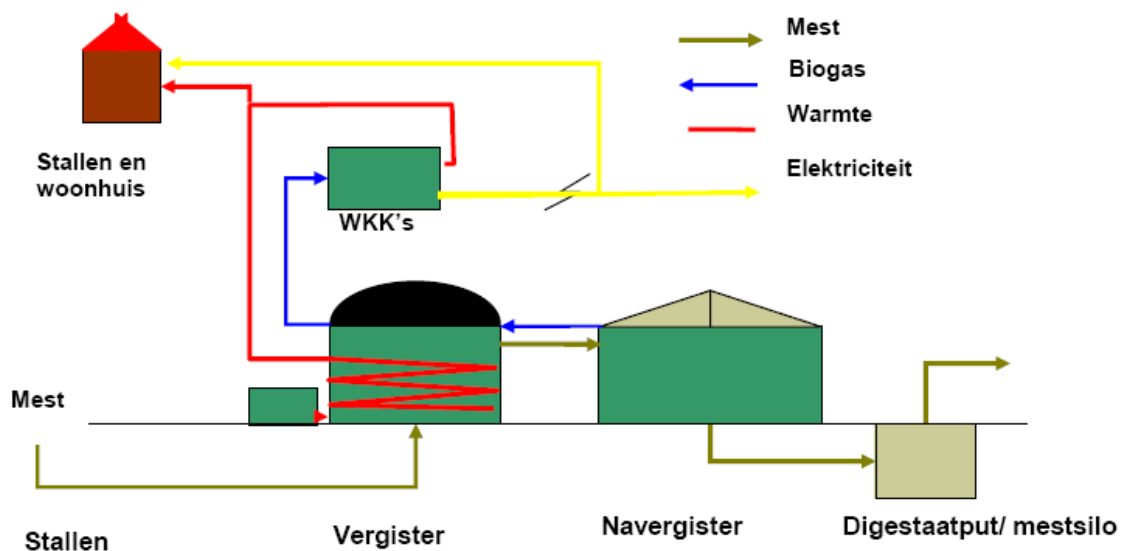
Hoe wil de gemeente Someren in haar ruimtelijk beleid omgaan met aanvragen voor het oprichten van co-vergistingsinstallaties?

Bij de beantwoording van deze vraag zal met name worden ingegaan op de locatiekeuze en het ruimtebeslag/capaciteit van de installaties. Vanzelfsprekend zal rekening worden gehouden met de handreiking van het ministerie, het provinciaal beleid en de wijze waarop de gemeente in het verleden met dergelijke kwesties is omgegaan. Verder spelen aspecten als verkeersaantrekkende werking en veiligheid een rol. Voor een goed begrip van de materie zal eerst kort uitgelegd worden wat co-vergisting is.

2. Co-vergisting

In Nederland zijn ca.100 co-vergistingsinstallaties operationeel. Veel van deze installaties staan op landbouwbedrijven. De ondernemers krijgen dikwijls subsidie voor de productie van groene stroom.

Co-vergisting is een proces waarbij mest en co-producten door bacteriën worden omgezet in methaangas en CO₂. Via warmtekrachtinstallaties wordt het biogas omgezet in elektriciteit en warmte. De elektriciteit wordt aan het elektriciteitsnet geleverd en deels voor eigen gebruik ingezet. De warmte wordt benut voor de verwarming van de vergister(s), navergisters(s), en gebouwen op het bedrijf (zie figuur 1)

Figuur 1 Flowschema vergistingsproces

De co-substraten die gebruikt mogen worden in het proces zijn opgenomen in de zogenoemde positieve lijst. Alleen deze producten mogen samen met mest worden vergist om het eindproduct (= digestaat) nog als dierlijke mest te mogen afzetten. Anders valt het digestaat onder afvalstoffen en is dan niet afzetbaar op landbouwgrond. De meeste gebruikte co-substraten zijn maïs, gras, aardappelen/uien e.a. landbouwproducten. In sommige gevallen worden ook resten uit de voedings- en genotmiddelenindustrie (VGI) gebruikt.

Vergiste mest heeft betere eigenschappen dan onbewerkte mest doordat nutriënten beter opgenomen kunnen worden. Hiermee kan efficiënter worden bemest en kan het gebruik van kunstmest worden teruggebracht.

Qua ruimtebeslag moet voor een biogasinstallatie inclusief opslag van co-substraten en digestaat gerekend worden op een oppervlakte van enkele duizenden vierkante meter. De grotere vergistingstanks hebben een hoogte van ca. tien meter en een doorsnede van 25 meter. Het gaat dus om bouwwerken met een behoorlijke omvang en uitstraling op het omliggende gebied.

3. Bestaand beleid op verschillende bestuursniveaus

3.1 Nationaal beleid

Het rijk beschouwt co-vergisting als een kansrijke techniek om doelstellingen op het gebied van duurzame energie en een duurzame ontwikkeling van het platteland te bereiken. Om duidelijkheid te verschaffen over het vergistingsproces en de wijze waarop aanvragen om bouwvergunning en milieuvergunning benaderd moeten worden is in 2005 door het ministerie van VROM de handreiking "Co-vergisting van mest", opgesteld. Het doel is om het proces van vergunningverlening te ondersteunen en de verdere ontwikkeling van co-vergisting te bevorderen.

De handreiking maakt een onderscheid in een viertal situaties:

A: Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.

B: Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt, of naar derden afgevoerd.

C: Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op de tot het bedrijf behorende grond gebruikt.

D: Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest van derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt als meststof afgeleverd aan derden.

De handreiking van het ministerie gaat ervan uit dat het leveren van energie geen ruimtelijke componenten bevat en geen ruimtelijke consequenties heeft. Het produceren van energie zou daarom geen zelfstandige toets aan het bestemmingsplan behoeven.

De categorieën A, B en C zijn een agrarische activiteit passend bij en gebonden aan een agrarische bestemming. Daarbij gaat de handreiking ervan uit dat het gaat om kleinschalige vormen van mestverwerking inclusief co-vergisting en/of kleinschalige samenwerkingsverbanden.

Voor categorie B en C is het volgens de handreiking aan te bevelen om een agrarische bestemming met "nevenactiviteit mestverwerking" expliciet op te nemen in het bestemmingsplan.

Categorie D kan niet meer beschouwd worden als een bedrijfseigen activiteit, in die gevallen zal maatwerk geleverd moeten worden. Daarbij zou het volgende stappenplan doorlopen moeten worden, om een geschikte vestigingsplaats te vinden.

Stap 1: Industrie- c.q. bedrijventerrein
 Vestigingsgebied glastuinbouw
 Terreinen voor rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) of stortplaatsen

Stap 2: Landbouwontwikkelingsgebied op een bestaand of voormalig agrarisch bouwblok

Stap 3 In landbouwverwevingsgebieden op een sterlocatie

Stap 4 Een centrale co-vergistingsinstallatie is mogelijk op een duurzame (project)locatie intensieve veehouderij

Stap 5 Als stap 1 t/m 4 geen geschikte locatie hebben opgeleverd kan alsnog een locatie worden aangewezen voor een centrale co-vergistingsinstallatie. De argumentatie moet dan wel bijzonder overtuigend zijn om tot goedkeuring te kunnen overgaan.

De handreiking is een hulpmiddel bij de beoordeling van verzoeken voor het oprichten van co-vergistingsinstallaties, maar heeft geen formele status. Het is vooral de visie van het rijk met de aanbeveling om de passages over ruimtelijke ordening te laten doorwerken in bestemmingsplannen. De VROM-inspectie heeft overigens al aangegeven dat de handreiking mest aanpassing behoeft op de punten veiligheid en afval. Vanuit infomill is aangegeven dat ook de ruimtelijke paragraaf, mede op basis van recente jurisprudentie, gewijzigd dient te worden.

3.2 Provinciaal beleid

In de paraplunota Ruimtelijke Ordening (2008) is onder andere het provinciale beleid opgenomen ten aanzien van biomassavergistingsinstallaties. Vanwege de bijdrage aan energiebesparing, de aanwending van een duurzame energiebron en de reductie van broeikasgassen kan deze techniek een bijdrage leveren aan het behalen van duurzame energiedoelstellingen. Gelet op deze positieve kanten aan co-vergisting wil de provincie ruimte bieden aan dit soort initiatieven.

Bij co-vergisting van mest acht de provincie het wel van belang dat een bijdrage wordt geleverd aan het oplossen van het mestoverschot, dit speelt met name in mestoverschotgebieden. Daarvoor wordt aandacht gevraagd voor verdere bewerking van het digestaat. Door het toevoegen van de co-producten neemt immers per saldo de hoeveelheid mest toe.

De provincie maakt een onderscheid in 3 vormen van biomassavergisting:

1. Biomassavergisting als niet-zelfstandige activiteit (gekoppeld aan een agrarisch bedrijf)
2. Biomassavergisting als zelfstandige activiteit (niet bij agrarisch bedrijf)
3. overige mestbewerking- en mestverwerkinginitiatieven

1. Biomassavergisting als niet-zelfstandige activiteit (gekoppeld aan een agrarisch bedrijf)

Biomassavergistingsinstallaties tot 25.000 ton worden door de provincie beschouwd als een vorm van verbrede landbouw. Dit biedt de mogelijkheid om dergelijke initiatieven bij ieder agrarisch bedrijf te ontplooiën, zowel ten behoeve van het verwerken van producten van het eigen bedrijf als ten behoeve van derden. Om te waarborgen dat de activiteit ruimtelijk inpasbaar blijft in de omgeving en niet uitgroeit tot een zelfstandige activiteit, is een bovengrens opgenomen van 25.000 ton biomassa op jaarbasis aan de verwerkingscapaciteit van deze installaties. Bij een hogere grens van bijvoorbeeld 36.000 ton, is exploitatie als zelfstandige eenheid mogelijk. Hierdoor kunnen (op termijn) zelfstandige initiatieven ontstaan. Daardoor vindt er vestiging plaats van een niet-agrarisch bedrijf, wat strijdig is met het provinciaal beleid.

2. Biomassavergisting als zelfstandige activiteit (niet bij agrarisch bedrijf)

Zelfstandige biomassavergistingsinstallaties worden niet beschouwd als een agrarische (neven)activiteit. De vestiging van en/of doorgroei tot grote installaties die solitair liggen in het buitengebied wil de provincie vermijden. Uitgangspunt is daarom dat er bij de ontwikkeling zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij bedrijventerreinen, grote gebouwen of concentraties van gebouwen in het buitengebied. Bij de locatiekeuze moet vaststaan dat er voldoende ruimte is voor toekomstige uitbreidingen van de installatie. De ontwikkeling van zelfstandige biomassavergistingsinstallaties is mogelijk op de volgende locaties:

- op of aansluitend bij bedrijventerreinen, die daartoe qua aard, omvang en samenstelling geschikt zijn, behalve wanneer zwaarwegende redenen van planologische aard zich daartegen verzetten, zoals ligging in de GHS, AHS-landschap en cultuurhistorisch waardevolle gebieden;
- landbouwontwikkelingsgebieden: Het aantal en de omvang van de installaties moeten passen bij de inrichting (qua oppervlakte, bouwhoogte) en de omvang (qua capaciteit) van de regio;
- onderzocht moet worden of gebruik van een (voormalige) agrarische bedrijfslocatie mogelijk is;
- in of aansluitend bij een vestigingsgebied glastuinbouw en doorgroeigebied glastuinbouw mits hierdoor synergievoordelen worden behaald, zoals het gebruik van biogas en/of restwarmte, de besparing van watergebruik, de uitwisseling van mineralen en mogelijk ook CO₂-levering. De omvang van de installatie moet afgestemd zijn op de synergievoordelen en de ruimtelijke uitstraling moet passen bij het glastuinbouwgebied. Onderzocht moet worden of gebruik van een (voormalige) agrarische bedrijfslocatie mogelijk is. Vestiging van biomassavergistingsinstallaties aansluitend bij een vestigings- en/of doorgroeigebied glastuinbouw vindt de provincie niet gewenst in de GHS, AHS-landschap en cultuurhistorisch waardevolle gebieden.
- op of bij terreinen voor rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) of stortplaatsen: Het gaat alleen om RWZI-terreinen en/of stortplaatsen die blijvend operationeel zijn. Bovendien moeten ze buiten kwetsbare gebieden liggen als de GHS, AHS-landschap en cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Onderzocht moet worden of gebruik van een (voormalige) agrarische bedrijfslocatie mogelijk is.

3. Overige mestbe- en -verwerkingsinitiatieven

a. Overige mestverwerkingsinitiatieven

Er kunnen mestverwerkingsinitiatieven zijn die niet uitgaan van vergisting, maar die wel passen binnen de doelstellingen van de beleidsregel 'Vergunningverlening Wet milieubeheer voor mestbe- en verwerkingsinitiatieven'. Voor dergelijke initiatieven biedt de provincie ruimte op de onder 2 genoemde vestigingslocaties.

b. Combinatie met andere in het buitengebied gevestigde bedrijvigheid

In uitzonderlijke gevallen kan medewerking verleend worden aan verzoeken om biomassavergisting en mestverwerking op te starten bij loonwerkbedrijven en/of composteerbedrijven. Per individueel geval moet bezien worden of de vestiging mogelijk is, gelet op de ligging van het initiatief en of het initiatief past bij de reeds ter plaatse uitgeoefende

activiteiten (vindt er al mestaanvoer, -opslag e.d. plaats). In beginsel is vestiging in de GHS, AHS-landschap en cultuurhistorisch waardevolle gebieden uitgesloten.

c. Initiatieven met verbranding van mest e.d.

Voor de echte industriële vormen van mestbe- en verwerking, bijvoorbeeld door middel van verbranding en dergelijke, biedt de provincie alleen ontwikkelings- en vestigingsmogelijkheden op bestaande bedrijventerreinen.”

De provincie beschouwt co-vergisting als een vorm van verbrede landbouw en dus niet als een agrarische activiteit. Aan het toelaten van verbrede landbouwactiviteiten op een bouwblok dient een maximale maatvoering te worden gesteld die past bij de activiteit en de omgeving. (Speciale aandacht voor zuinig ruimtegebruik en het tegengaan van onnodige verstening). Voor andere vormen van verbrede landbouw zoals zorgboerderijen en boerderijcampings geldt een soortgelijke benadering. Co-vergisting onderscheidt zich van andere nevenactiviteiten door het forse ruimtebeslag dat daarbij komt kijken. Vaak gaat het om duizenden vierkante meters met bouwwerken van enkele honderden vierkante meters.

Naast de bovenstaande punten moet ook rekening gehouden worden met het provinciaal beleid ten aanzien van agrarische bouwblokken. De maximale omvang van een agrarisch bedrijf is afhankelijk van de bedrijfstak, grondgebonden of intensieve veehouderij, en de ligging. Nabij dorpskernen en natuurgebieden zijn met name voor intensieve veehouderijbedrijven de mogelijkheden voor uitbreiding van bouwblok beperkt.

3.3 Gemeentelijk beleid

Duurzame energie

Het rijk en de provincie zien in co-vergisting een goede kans om doelstellingen op het terrein van duurzame energie en een duurzame ontwikkeling van het platteland te bereiken. Nationaal zijn afspraken gemaakt over het vergroten van het aandeel duurzaam geproduceerde energie (windenergie, co-vergisting e.d.)

Wij onderschrijven deze doelstellingen en proberen hier ook naar te handelen.

In het kader van de realisatie van de wijk Waterdael III is bijvoorbeeld serieus gekeken naar de mogelijkheden om energie van het naastgelegen glastuinbouwgebied te benutten. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid worden initiatieven voor co-vergisting dan ook positief benaderd. Dit blijkt ook uit de wijze waarop in het verleden is omgegaan met het initiatief van Mives. Om te bepalen wat een geschikte locatie is zijn destijds (2000) de volgende criteria gesteld:

- gelegen op een bedrijventerrein
- milieuhygiënisch inpasbaar
- geen zichtlocatie
- goede ontsluiting
- koppeling met glastuinbouwgebied
- perceelsomvang tenminste 2000 vierkante meter

Deze criteria zijn opgesteld aan de hand aan het toen geldende provinciale beleid. Dit beleid is sindsdien niet noemenswaardig veranderd. Binnen de gemeente Someren is behoudens het bovenstaande nooit een visie ontwikkeld voor de vestiging van co-vergistinginstallaties in het buitengebied al dan niet bij een agrarisch bedrijf. Wel is in 2001 uitgesproken om in voorkomende gevallen te handelen overeenkomstig de Leidraad mest. De Leidraad mest heeft als beleidsdocument geen betekenis meer. De vestigingslocaties voor zelfstandige mestbewerkingsinstallaties die in dit document werden genoemd zijn uiteindelijk overgenomen in het Streekplan en de Paraplunota Ruimtelijke Ordening.

Geconcludeerd moet worden dat de gemeente eigenlijk het provinciale beleid heeft gevolgd, maar zonder dit duidelijk uit te spreken als beleidsvisie. In de toch vrij recente structuurschets Buitengebied in ontwikkeling wordt bijvoorbeeld niet ingegaan op deze materie. In de structuurschets worden wel andere nevenactiviteiten genoemd. Deze activiteiten kennen echter allemaal een beduidend kleiner ruimtebeslag.

Niet uitgesloten kan worden dat er in de toekomst meer van dit soort initiatieven komen. Daarom is het raadzaam om hiervoor regels op te stellen. Uiteindelijk zal dit juridisch verankerd moeten worden in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied. In hoofdstuk 4 en 5 zal dieper worden ingegaan op co-vergisting als nevenactiviteit en co-vergisting als zelfstandig bedrijf.

4. Biomassavergistingsinstallatie naast de agrarische bedrijfsvoering

Het plaatsen van co-vergistingsinstallatie bij een agrarisch bedrijf heeft bepaalde bedrijfsmatige voordelen, daarnaast levert de techniek een positieve bijdrage aan verschillende milieudoelen. Gelet op deze voordelen wordt over het algemeen positief gedacht over het oprichten van co-vergistingsinstallaties bij agrarische bedrijven.

Het ligt voor de hand om wel grenzen te stellen aan de omvang van deze installaties. Idealiter zou in een bestemmingsplan geregeld moeten worden waar dergelijke installaties gebouwd mogen worden en wat de omvang mag zijn.

Dit kan op verschillende manieren worden geregeld:

1. Het is mogelijk om de definitie van een agrarisch bedrijf in het bestemmingsplan zodanig aan te passen dat de co-vergisting als een agrarische activiteit kan worden aangemerkt.
2. Een andere mogelijkheid is om de co-vergisting aan te merken als een vorm van verbrede landbouw en dit als nevenactiviteit toe te staan op een agrarisch bouwperceel. Dit kan dan rechtstreeks of door middel van een binnenplanse ontheffingsbevoegdheid. Dit laatste heeft de gemeente Eersel bijvoorbeeld gedaan in haar bestemmingsplan Buitengebied.

3.6.2 Ontheffing biovergisting en mestverwerking als nevenactiviteit

Burgemeester en wethouders kunnen ontheffing verlenen als bedoeld in 3.1.2 onder g teneinde als nevenactiviteit vergisting van mest en/of andere organische restproducten en energiegewassen in biovergistingsinstallaties toe te staan en/of verwerking van mest zonder vergisting, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:

de nevenactiviteit dient plaats te vinden binnen het bestaande bouwblok;
verwerking van mest en/of andere genoemde producten is toegestaan tot maximaal 25.000 ton op jaarbasis;
verwerking van mest en/of andere genoemde producten van derden is toegestaan;
het gebruik mag niet leiden tot extra belemmeringen voor de bedrijfsontwikkelingen van de omliggende agrarische bedrijven, voortvloeiende uit de milieu- en dierenwelzijnswetgeving;
detailhandel ten behoeve van deze nevenactiviteit is niet toegestaan;
de verkeersaantrekkende werking dient te zijn afgestemd op de feitelijke ontsluitingssituatie;
er dient op eigen terrein te worden voorzien in de parkeerbehoefte;
het woon- en leefklimaat mag niet onevenredig worden aangetast;
de ontheffing mag niet leiden tot een onevenredige aantasting van de in 3.1 omschreven waarden.

Bij de eerste optie zijn er geen sturingsmogelijkheden meer. Aanvragen om bouwvergunning die dan worden ingediend moeten dan zonder meer verleend worden, mits uiteraard wordt voldaan aan alle bouwvoorschriften m.b.t. hoogte en situering e.d.

Met een ontheffingsbevoegdheid (optie 2) kan bij een aanvraag wel een nadere afweging gemaakt worden. De beoordelingscriteria van de gemeente Eersel roepen echter wel een aantal vragen op.

moeten er vestigingsgebieden aangewezen worden of juist bepaalde gebieden op voorhand uitgesloten?

wel of geen uitbreiding van bouwblokken t.b.v. co-vergisting?

welke capaciteit is aanvaardbaar?

verwerking mest en andere producten (co-producten) van derden?

verkeersaantrekkende werking wat is wel of niet aanvaardbaar?

maximaal ruimtebeslag

behoud landschappelijk kwaliteit

Vestigingsgebieden / uit te sluiten gebieden

Gelet op alle aandachtspunten en de afweging die daarin moet plaatsvinden is het onmogelijk om vooraf aan te geven waar de installaties kunnen komen. Het is eenvoudiger om bepaalde gebieden bij voorbaat uit te sluiten. Daarbij kan gedacht worden aan de extensiveringsgebieden zoals genoemd in het reconstructieplan.

Door co-vergisting als neventak in extensiveringsgebieden uit te sluiten, is de mogelijkheid voor het oprichten van dergelijke installaties al beperkt tot een kleiner gedeelte van het buitengebied. Over het algemeen zullen dergelijke installaties bij intensieve veehouderijbedrijven worden opgericht. Het is de bedoeling dat de intensieve veehouderijbedrijven uit de extensiveringsgebieden worden verplaatst of beëindigd. Door het toestaan van co-vergisting als nevenactiviteit in deze gebieden wordt juist de prikkel weggenomen om deze bedrijven te verplaatsen, dit is geen gewenste ontwikkeling.

Binnen de verwevingsgebieden wordt een onderscheid gemaakt in duurzame locatie en niet-duurzame locaties. Op duurzame locaties zijn er mogelijkheden voor de voortzetting en uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven. Gelet op deze mogelijkheden ligt het voor de hand om co-vergisting alleen op duurzame bedrijfslocaties toe te staan.

Binnen het landbouwontwikkelingsgebied kunnen ruimere mogelijkheden geboden worden. De beperkingen die in het onderstaande zijn opgenomen ten aanzien van locaties binnen verwevingsgebieden gelden hier niet.

Omvang bouwblok

De nevenactiviteit dient binnen het agrarisch bouwperceel plaats te vinden. Gelet op de benodigde ruimte zal dit niet altijd mogelijk zijn. Uitbreiding van het bouwblok kan onder voorwaarden worden toegestaan, daarbij wordt aansluiting gezocht worden bij de normale uitbreidingsmogelijkheden voor bedrijven in het buitengebied.

Hoewel co-vergisting nadrukkelijk gezien wordt als een activiteit die naast de agrarische bedrijfsvoering plaatsvindt, is er niet voor gekozen om dit te beperken in een maximaal bebouwingspercentage van het bouwblok. Hierdoor hebben ondernemers meer vrijheid in hun bedrijfsvoering met name ten aanzien van de te gebruiken co-producten.

Capaciteit

Zowel het rijksbeleid als het provinciaal beleid gaat uit van installaties met een beperkte omvang. Het rijk noemt echter geen maatvoering. De provincie heeft de grens voor nevenactiviteiten gelegd op 25.000 ton. Deze capaciteit is voldoende voor een rendabele installatie en een stabiel vergistingsproces. Er is dan ook geen reden om installaties met een grotere capaciteit als nevenactiviteit toe te staan.

Verwerken mest van derden / andere eigen bedrijven

Om de maximale capaciteit van 25.000 ton te kunnen benutten is het meestal nodig om mest van andere bedrijven aan te voeren. Door dergelijke samenwerkingsverbanden kan efficiënter gewerkt worden. Overeenkomstig de handreiking van het ministerie dient in dat soort situaties de mest in hoofdzaak afkomstig te zijn van het eigen bedrijf. In dat geval is immers nog sprake van een activiteit die samenhangt met de agrarische bedrijfsvoering. Als voorwaarde wordt dan ook gesteld dat tenminste 51 procent van de mest afkomstig moet zijn van de locatie waar de mest wordt verwerkt. De co-producten die worden toegevoegd aan het proces mogen wel volledig worden aangevoerd.

Verkeersaantrekkende werking

Bij een installatie zoals Mives, waar alles aan – en afgevoerd moet worden gaat het om ca. 7 vrachtauto's per dag. (14 verkeersbewegingen). Bij de installaties waar een groot gedeelte van de mest ter plaatse wordt geproduceerd zal de verkeersaantrekkende werking beperkt zijn. Door een duidelijke grens te stellen aan de capaciteit van de installaties en een minimale eis ten aanzien van de eigen mest zal de verkeersaantrekkende werking beperkt zijn.

Landschappelijke inpassing

De co-vergistingsinstallaties hebben een behoorlijke omvang. In verhouding tot de moderne veestallen is dit echter beperkt. Voor het landschap maakt het niet veel uit of er een "normale" mestsilo wordt geplaatst of dat deze wordt gebruikt voor co-vergisting. Van belang is wel een goede situering op het bouwblok en een landschappelijke inpassing. Dit zal gewaarborgd worden door het laten ondertekenen van een beplantingsovereenkomst waarin een boetebeding is opgenomen.

5. Zelfstandige co-vergistinginstallaties

De provincie wil het ontstaan van grote solitaire vergistinginstallaties in het buitengebied voorkomen. Daarom moeten zelfstandige installaties worden opgericht op of bij bedrijventerreinen, in landbouwontwikkelingsgebieden of in of aansluitend aan glastuinbouwgebieden mits synergievoordelen worden behaald, of op of bij terreinen voor rioolwaterzuivering (RWZI) of stortplaatsen.

De aanduidingen bij of aansluitend op de genoemde locaties bieden nog veel ruimte voor ontwikkelingen in het buitengebied. Dit achten wij niet gewenst gelet op de omvang van dergelijke installaties en het industriële karakter daarvan. Het uitgangspunt is dan ook om de vestigingslocatie van zelfstandige co-vergistinginstallaties te beperken tot bedrijventerreinen, de glastuinbouwgebieden en het landbouwontwikkelingsgebied.

Om de nodige beleidsvrijheid te houden zijn voor zelfstandige co-vergistinginstallaties geen aanvullende eisen opgesteld ten aanzien van de maximale capaciteit en het ruimtebeslag. Bij de beoordeling van verzoeken zal nadrukkelijk rekening gehouden moeten worden met het provinciaal beleid. Hierin zijn algemene eisen opgenomen ten aanzien van het aantal en de omvang, welke moet zijn afgestemd op het aangrenzende gebied. Daarnaast moet de vestiging van dergelijke installaties een duidelijke meerwaarde hebben onder andere door de synergievoordelen die behaald kunnen worden.

6. Beleid

Op basis van het bovenstaande zullen de volgende uitgangspunten gehanteerd worden bij de beoordeling van aanvragen voor het oprichten van co-vergistinginstallaties in het buitengebied:

Co-vergistinginstallaties met een capaciteit van maximaal 25.000 ton mogen worden opgericht als nevenactiviteit bij veehouderijbedrijven gelegen op duurzame locaties in verwevingsgebieden, zoals bedoeld in het reconstructieplan de Peel. Vestiging in extensiveringsgebieden is niet mogelijk;

De mest die wordt verwerkt in de vergistinginstallatie dient voor tenminste 51 procent afkomstig te zijn van de veehouderij waarbij de installatie wordt geplaatst; de overige mest en co-producten mogen worden aangevoerd;

Co-vergistinginstallatie's dienen te worden gerealiseerd binnen het bouwblok. Uitbreiding buiten het bouwblok is alleen mogelijk overeenkomstig het provinciale beleid tot 1,5 hectare (normale agrarische bedrijven) en 2,5 hectare (intensieve veehouderijbedrijven in verwevingsgebieden, mits op duurzame locatie). Bij de afweging worden de natuurlijke, landschappelijke, cultuurhistorische, water- en bodemhuishoudkundige en milieuhygiënische aspecten nadrukkelijk betrokken.

Zelfstandige co-vergistinginstallaties of installaties groter dan 25.000 ton dienen op een bedrijventerrein, het log-gebied of het glastuinbouwgebied gehuisvest te worden. Binnen deze gebieden geldt geen minimumpercentage eigen mest.

Met het vaststellen van deze beleidsuitgangspunten is het zoekgebied aangegeven waar mogelijk co-vergistinginstallaties opgericht kunnen worden en wat de capaciteit mag zijn. Op perceelsniveau zal vervolgens de haalbaarheid verder onderzocht moeten worden, bijvoorbeeld op aspecten als landschappelijke inpassing, belangen van derden en ontsluiting. De verschillende belangen moeten vervolgens worden afgewogen om te komen tot een zorgvuldige besluitvorming.

De algemene beleidsuitgangspunten zullen uiteindelijk verwerkt moeten worden in het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied door het opnemen van ontheffings- of wijzigingsbevoegdheden. Vooruitlopend daarop kan door het opstellen van een postzegelplannen medewerking verleend worden aan individuele verzoeken die passen binnen de bovenstaande kaders.

Bijlage

Mives

Op het bedrijventerrein (Lage Akkerweg) in Someren wil een samenwerkingsverband van enkele agrariërs uit de gemeente een vergistingsinstallatie oprichten. Hiervoor is ook al een bouwvergunning afgegeven. De capaciteit van deze installatie bedraagt 36.000 ton. Elektriciteit wordt geleverd aan het elektriciteitsnetwerk.

Knoops Oude Goorenweg 4

Dhr. Knoops heeft inmiddels een bouwvergunning voor het oprichten van een co-vergistingsinstallatie. Deze installatie heeft een capaciteit van meer dan ca. 32.000 ton op jaarbasis. De mest is afkomstig van het ter plaatse gevestigde varkenshouderij daarnaast wordt er mest aangevoerd van andere "eigen" varkensbedrijven. De geproduceerde warmte wordt gebruikt voor de teelt van champignons.

Driessen (Michelslaan 3 / Lungendonk 14)

Dhr. Driessen is een ondernemer die verschillende varkensbedrijven exploiteert. Binnen de agrarische bouwblokken op de percelen Lungendonk 14 en Michelslaan 3 is het de bedoeling om co-vergistingsinstallaties op te richten. Lungendonk 14 (6800 ton mest / 3000 ton co-producten). De capaciteit van de installatie aan de Michelslaan 3 zal worden teruggebracht om te kunnen voldoen aan het gemeentelijk beleid.

Engelen (Zandstraat 97a)

De installatie die dhr. Engelen wil realiseren is vooralsnog de grootste binnen de gemeente met een capaciteit van meer dan 50.000 ton . Een installatie van dergelijke omvang heeft een MER-beoordelingsplicht. Volgens de ruimtelijke onderbouwing wordt het geproduceerde biogas geleverd aan de glastuinbouwbedrijven in het aangrenzende glastuinbouwgebied Vlasakkers.

Martens (Nieuwendijk 126)

De ondernemer onderzoekt de mogelijkheden om houtafval te verwerken tot energie. Dit is een ander proces dan co-vergisting. De overeenkomst is wel dat ook deze vorm van duurzame energieproductie leidt tot een extra bouwclaim in het buitengebied. Het idee is om dit plan te ontwikkelen in relatie tot het nabij gelegen kassengebied. Het gaat hier om een andere vorm van energieproductie en valt daardoor niet onder de noemer van deze nota.

Bijlage 4. Schematische weergave beleid mestbewerking

Beleid	<i>Landelijk</i>	<i>Provinciaal</i>	<i>Gemeentelijk</i>
Mestoverschot	50 % van het mestoverschot moet op bedrijfsniveau worden verwerkt.	-	-
Definitie	Mestverwerking: exporteren, verbranden of vergassen van dierlijke meststoffen door een verwerker (geen landbouwbedrijf). Covergisten en scheiden van mest zijn bewerkingsmethodes en vallen niet onder de definitie.	Mestverwerking: het bewerken van mest ten behoeve van het exportwaardig maken hiervan (beleidsmatige doelstelling!)	-
	-	Mestbewerking: toepassen van technieken om aard, samenstelling of hoedanigheid van dierlijke mest te wijzigen (voorwaarden bepalen! VR2014).	Mestbewerking: toepassing van technieken of combinaties daarvan met als doel de aard, samenstelling of hoedanigheid van dierlijke mest te wijzigen, zoals droging, (co)vergisting, scheiding, hygiënisatie of indamping van mest (BP BG 2014).
Stedelijk gebied	-	Stedelijk gebied: geen vestiging/uitbreiding, behalve wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden.	-
Landelijk gebied	-	Gemengd landelijk gebied: geen zelfstandige vestiging/uitbreiding of mest van derden bewerken, behalve wanneer wordt voldaan aan voorwaarden.	BP BG 2011: aantal locaties vastgelegd waar covergisting mogelijk is (geen andere methoden). BP BG 2014: onder voorwaarden rechtstreeks

		Rechtstreeks mogelijk: mest bewerken van ter plaatse gevestigd agrarisch bedrijf.	mestbewerking mogelijk voor een ter plaatse gevestigde veehouderij (conform regels VR2014).
Rechtstreeks werkende regel	-	Geen toename van bebouwingsoppervlakte t.b.v. mestbewerking, behalve wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden uit de betreffende artikelen van de VR2014 (afhankelijk van vestigingslocatie).	-
Verplichtingen	Agrariër sluit overeenkomst met verwerker (vergassen/verbranden) of bewerker (plicht tot levering eenzelfde hoeveelheid aan verwerker).	-	-

Bijlage 5. Mestproductie en overschot in de gemeente Someren

MESTPRODUCTIE EN OVERSCHOT IN DE GEMEENTE SOMEREN

MESTPRODUCTIE EN OVERSCHOT IN DE GEMEENTE SOMEREN

In opdracht van	gemeente Someren
Opgesteld door	Fred Stouthart Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant Keizer Karel V Singel 8 Postbus 8035 5601 KA Eindhoven
Auteur	Fred Stouthart
Projectnummer	227339
Datum	7 oktober 2015
Status	definitief

Inhoudsopgave

- 1 Mestproductie en overschot in de gemeente Someren 73
 - 1.1 Mestproductie 73
 - 1.2 Fosfaatproductie en overschot 74
 - 1.3 Overschot en mestverwerkingsplicht 75
 - 1.4 Raming van het fosfaatoverschot in Someren 76

1 Mestproductie en overschot in de gemeente Someren

De gemeente Someren is voornemens een mestbeleid op te stellen met het oog op mestverwerking. Om inzicht te krijgen in de materie zijn CBS gegevens verzameld over de mestproductie en het mestoverschot in de gemeente. Omdat over 2014 alleen voorlopige cijfers beschikbaar zijn, is uitgegaan van het jaar 2013.

In de eerste paragraaf geeft inzicht in het productie 'volume' dierlijke mest door landbouwhuisdieren, uitgedrukt in miljoen kg.

Omdat de gebruiksnormen voor het aanwenden van mest op landbouwgronden worden uitgedrukt in kilogrammen fosfaat, wordt het (mest)overschot ook in kg fosfaat uitgedrukt. Het fosfaatoverschot uit dierlijke mest is daarmee gelijk aan de fosfaatproductie minus de beschikbare plaatsingsruimte op landbouwgronden om mest aan te wenden overeenkomstig de daarvoor geldende gebruiksnormen.

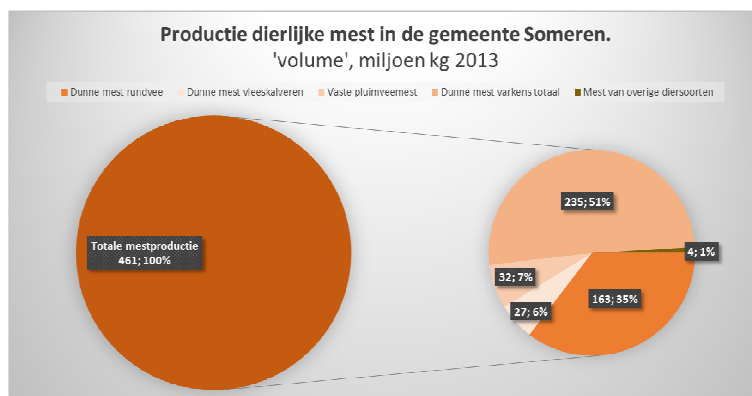
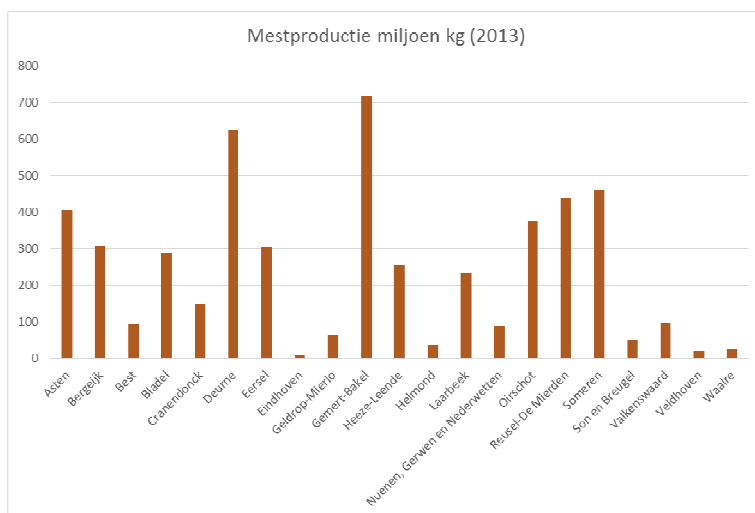
De tweede en daarop volgende paragrafen geven inzicht in de fosfaatproductie en het overschot.

1.1 Mestproductie

De landbouwhuisdieren in de gemeente Someren produceren gezamenlijk een 'volume' van 461 miljoen kg mest. Met de gemeenten Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Oirschot en Reusel-De Mierden behoort de gemeente Someren tot de grotere 'mestgemeenten' in de regio Zuidoost-Brabant.

Het grootste deel van de mestproductie in Someren is afkomstig van varkens en rundvee, respectievelijk 51% en 35%. Vleeskalveren produceren 6% van het mestvolume. Het betreft dunne mest (verpompbaar, veel water / weinig droge stof).

Pluimveebedrijven produceren 32 miljoen kg mest, 7% van het totaal. Het betreft droge mest (40 - 80 procent droge stof; niet verpompbaar).

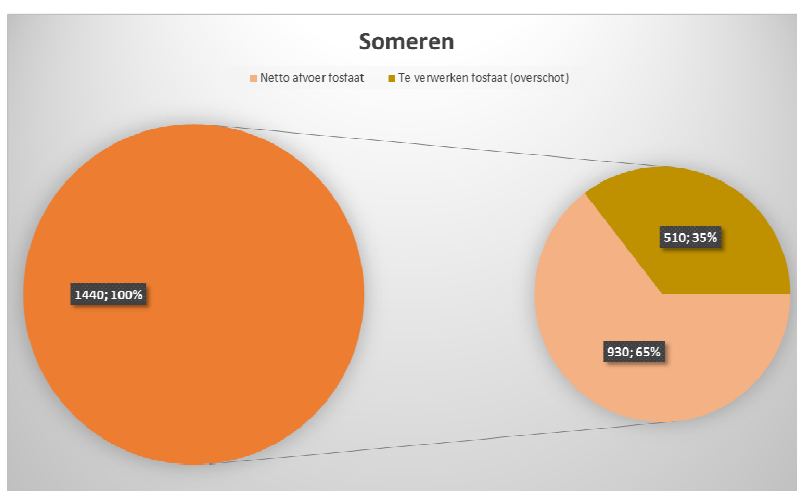
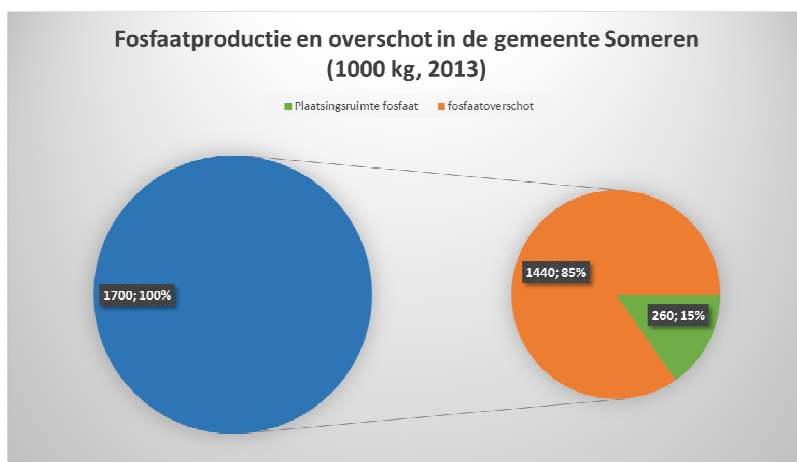
1.2 Fosfaatproductie en overschot

De totale fosfaatproductie in de gemeente Someren bedraagt 1,7 miljoen kg.

Uitgaande van de gebruiksnormen van voor het aanwenden van dierlijke mest, is 0,260 miljoen kg fosfaat plaatsbaar is op landbouwgronden binnen de gemeente.

De resterende 1,440 miljoen kg is niet plaatsbaar op landbouwgronden binnen de gemeente. Dit is dus het fosfaatoverschot uit dierlijke mest (overschot = fosfaatproductie minus de beschikbare plaatsingsruimte om mest aan te wenden op landbouwgronden overeenkomstig de daarvoor geldende gebruiksnormen).

Van het genoemde fosfaatoverschot van 1,440 miljoen kg wordt 0,930 miljoen kg afgevoerd naar landbouwgronden elders (buiten de gemeente). Voor de resterende 0,510 miljoen kg is geen plaatsingsruimte en wordt verwerkt (dit betreft vooral droge pluimveemest die wordt geëxporteerd of verwerkt in de verbrandingscentrale in Moerdijk).

Noot bij de cijfers.

De plaatsingsruimte is afhankelijk van de acceptatie van de afnemers van dierlijke mest. Het CBS gaat uit van 100% acceptatie. Niet alle akker- en tuinbouwers, fruittelers etc. willen de volledige fosfaatbehoefte van hun gronden voorzien uit dierlijke mest. Dit betekent dat de plaatsingsruimte in de praktijk lager zal zijn dan de genoemde 0,260 miljoen kg en het overschot groter zal zijn dan de 1,440 kg fosfaat.

1.3 Overschot en mestverwerkingsplicht

In de Meststoffenwet is geregeld dat veehouders een deel van hun bedrijfsoverschot moeten verwerken. In 2015 is dit 50%. Het is te verwachten dat dit verwerkingspercentage in 2016 hoger zal zijn dan in 2015.

Onder verwerken wordt op grond van de Meststoffenwet het volgende verstaan:

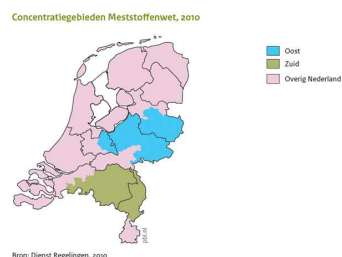
- behandelen van dierlijke mest zodanig dat het geen dierlijke mest meer is. Daarbij moet worden gedacht aan afvoer kalverenmest naar een mestverwerkingscentrales voor 'kalvergier' in de Gelderse Vallei of afvoer van droge pluimveemest voor verbranding in de centrale in Moerdijk (BMC);
- exporteren van dierlijke mest. Om te kunnen exporteren moet de mest worden gehygiëniseerd (verwarmt tot 60 °C gedurende 1 uur).

Het voorgaande betekent dat mestvergisting, co-vergisting, mest scheiden, mineralenconcentraten, drogen en pletteren en andere technieken in de zin van de Meststoffenwet geen mestverwerking zijn. Immers, het resultaat van deze technieken blijft dierlijke mest. Alleen na hygiënisatie kunnen de producten worden geëxporteerd en buiten de Nederlandse landbouw worden afgezet.

Veehouders hoeven het bedrijfsoverschot niet zelf te verwerken. Ze kunnen de mestverwerkingsplicht onderling overdragen door een Vervangende verwerkingsovereenkomst (VVO) af te sluiten. Met deze overeenkomst spreken landbouwers af dat de ene landbouwer de verwerkingsplicht van de andere landbouwer overneemt. VVO's tussen veehouders met hoofdzakelijk pluimvee en veehouders met andere diersoorten zijn niet mogelijk.

Het voorgaande betekent dat op Nederlandse schaal een verwerkingscapaciteit van 28 miljoen kg fosfaat nodig is (zie tabel).

De gevolgen van deze regelgeving voor het fosfaatoverschot in de gemeente Someren worden in de volgende paragraaf geraamd.

% verplichte mestverwerking	2015
Zuid	50%
Oost	30%
Overig	10%
Nederland totaal (in mln kg fosfaat)	28

Hygiënisatie van dierlijke

1.4 Raming van het fosfaatoverschot in Someren

De CBS gegevens over het jaar 2013 resulteren in een te verwerken overschot van 510 kg fosfaat (paragraaf 1.2). In 2013 was er nog geen sprake van een mestverwerkingsplicht, in 2015 wel. In verband daarmee wordt in deze paragraaf een actuele raming gemaakt van het fosfaatoverschot in de gemeente en de benodigde verwerkingscapaciteit. De resultaten zijn in onderstaande tabel opgenomen en voorzien van toelichting, verwijzing naar bronnen en gehanteerde aannamen.

Someren	kg fosfaat x1000	
Fosfaatproductie	1.700	CBS 2013
Plaatsingsruimte	-260	CBS 2013
Fosfaatoverschot totaal veehouderij	1.440	CBS 2013
Afvoer fosfaat uit mest van pluimveebedrijven	-740	Bronnen: - aantal dieren: vergunningenbestand BVB; - fosfaatproductie: dierlijke mest en mineralen, CBS 2013. Aanname: export of verwerking in Moerdijk.
Fosfaatoverschot overige veehouderij (minus pluimvee)	700	Vooraf varkenshouderij en (in mindere mate) rundveehouderij en overig vee
Verwerkingsplicht fosfaat- overschot (50%; 2015)	350	Benodigde capaciteit voor het verwerken van mest van varkens en (in minder mate) rundvee en overig vee. NB. De andere helft van het overschot (350 duizend kg) mag worden afgevoerd naar landbouwgronden elders.
Gerealiseerde mestverwerking		
- fosfaat kalverbedrijven	-30	Aanname: 50% verwerking in kalvergiercentrale
- fosfaat varkensbedrijven	-160	Aanname: export varkensmest na hygiënisatie (2 bedrijven)
Totaal gerealiseerde mestverwerking	-190	
Saldo: resterend fosfaatoverschot overige veehouderij	160	Nog benodigde capaciteit voor het verwerken van mest van varkens en (in minder mate) rundvee en overig vee

Uit bovenstaande tabel blijkt het volgende.

Het totale fosfaatoverschot van veehouderijen in Someren bedraagt 1,440 miljoen kg fosfaat. Deze hoeveelheid is niet plaatsbaar op landbouwgronden binnen de gemeente en zal derhalve moeten worden verwerkt of worden afgezet op landbouwgronden elders.

Een groot deel van de fosfaatproductie (zo'n 0,740 miljoen kg fosfaat) is afkomstig van pluimveebedrijven. Deze droge pluimveemest wordt doorgaans geëxporteerd naar het buitenland of afgevoerd voor verbranding in de centrale in Moerdijk (BMC). In deze raming is aangenomen is dat alle droge pluimveemest wordt geëxporteerd of verwerkt in Moerdijk. Daarmee kunnen we de fosfaatproductie van de pluimveebedrijven in Someren in mindering brengen op het

fosfaatoverschot. Dit mede gelet op de regels van de Meststoffenwet welke vervangende verwerkingsovereenkomsten tussen pluimveehouders en andere veehouders niet toestaan.

Als de fosfaatproductie van pluimvee in mindering wordt gebracht van het niet plaatsbare overschot, dan resteert een overschot van 0,700 miljoen kg fosfaat. Dit is het fosfaatoverschot van andere veehouderijen dan pluimvee, vooral van varkens en in minder mate van rundvee of ander vee. De verwerkingsplicht van 50% betekent dat in 2015 de helft van dit overschot moet worden verwerkt. Dit is 0,350 miljoen kg fosfaat.

Een deel daarvan wordt momenteel al verwerkt (0,190 miljoen kg):

- de kalvergier van de kalverhouderijen wordt afgevoerd en verwerkt in een centrale voor klavergierverwerking in de Gelderse Vallei (in deze raming is aangenomen dat de helft wordt verwerkt en de helft wordt afgevoerd en aangewend op landbouwgronden elders);
- de varkenshouderijen in Someren die na hygiëniseren de mest exporteren naar het buitenland.

Resteert een saldo van 0,160 miljoen kg fosfaat dat nog – conform de verplichting – verwerkt dient te worden (tekort aan verwerking om aan de mestverwerkingsplicht te voldoen). Deze benodigde verwerkingscapaciteit komt overeen met de mestproductie van ruim 35.000 vleesvarkens (bijna 40% van het aantal aanwezige vleesvarkens in de gemeente).

De veehouders (varkens en overig vee) kunnen als volgt aan de verplichting voldoen om de resterende 0,160 miljoen kg fosfaat te verwerken:

- het overschot op het eigen bedrijf verwerken, bijv. hygiëniseren en vervolgens exporteren;
- het overschot laten verwerken bij een verwerkingsinstallatie elders, binnen of buiten de gemeente;
- een vervangende mestverwerkingsovereenkomst sluiten, bijv. met de twee varkenshouders in Someren of andere gemeenten, die hun volledige fosfaatproductie na hygiëniseren exporteren. Deze bedrijven hebben nog ruimte om vervangende mestverwerkingsovereenkomsten te sluiten.

Noot bij de cijfers

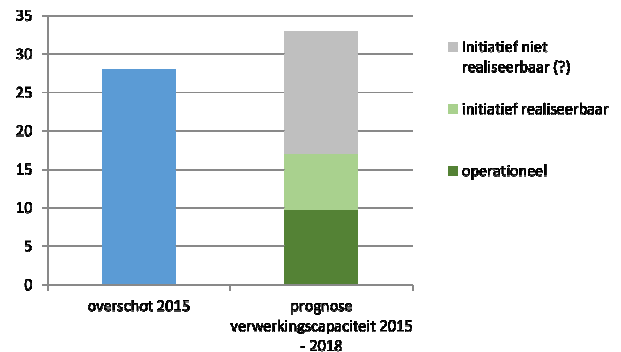
Het mestoverschot is geen vaststaand gegeven:

- de voorgaande raming is gebaseerd op CBS gegevens over 2013. Definitieve cijfers over 2014 waren nog niet beschikbaar en kunnen afwijken;
- in 2016 en daaropvolgende jaren wordt een aanscherping van de mestverwerkingsplicht verwacht. Dit betekent dat een groter percentage (>50%) van het overschot moet worden verwerkt en meer verwerkingscapaciteit nodig is;
- door aanscherping van gebruiksnormen (op termijn verwacht) wordt de plaatsingsruimte minder en het overschot groter;
- door het uit gebruik nemen van landbouwgronden wordt de plaatsingsruimte minder en het overschot groter;
- voermaatregelen gaan de fosfaatproductie in de toekomst verminderen en het overschot verkleinen.

1.5 Realisatie benodigde mestverwerkingscapaciteit

In de vorige paragraaf is becijferd dat het fosfaatoverschot in Someren ca. 0,160 miljoen kg bedraagt. Dit overschot zal moeten worden verwerkt in installaties binnen of buiten de gemeente (waarbij veehouders gebruik kunnen maken van vervangende mestverwerkingsovereenkomsten met een mestverwerker).

Vast staat dat verwerkingscapaciteit nodig is om aan de verplichte verwerking te kunnen voldoen. De vraag is of deze tijdig wordt gerealiseerd. Het ministerie van Economische Zaken (landbouw) verwacht vanaf 2015 een tekort aan verwerkingscapaciteit. Er zijn veel initiatieven, maar het is de vraag of deze allen realiseerbaar zijn. De operationele en realiseerbare installaties leveren onvoldoende capaciteit om het overschot te verwerken (Bron: Ex-ante beleidsevaluatie Toekomstig mestbeleid, Planbureau voor de Leefomgeving, 2013).

Realisatie van initiatieven voor mestverwerking is onder meer afhankelijk van financiering en organisatie. Ook maatschappelijke weerstand is een factor die realisatie van initiatieven in de weg kan staan. Daarnaast kunnen ruimtelijke- en vergunningprocedures lang duren, ook omdat effecten naar de omgeving niet altijd even duidelijk zijn (gemis aan kennis over onder andere de geurbelasting en risico's voor de volksgezondheid en (bouw)beperkingen Verordening ruimte 2014). Met het oog hierop heeft het ministerie een werkgroep "versnelling mestverwerking" in het leven geroepen. Deze heeft de afgelopen twee jaar informatie ontsloten via Infomil (overheden) en RVO (ondernemers) en in een twintigtal situaties de overheden en initiatiefnemers een handje geholpen om op het goede spoor te komen.

Wat kunnen gemeenten doen?

- medewerking verlenen aan initiatieven die een verbetering van bijvoorbeeld het woon- en leefklimaat in de omgeving, knelpunten oplossen en dergelijke (win-win situaties);
- optrekken met andere gemeenten in de regio en de provincie om sturing te geven bij de locatiekeuze van initiatieven. Gedacht kan worden aan het maken van een 'kanskaart';
- faciliteren van de dialoog van de initiatiefnemer met zijn omgeving;
- vroegtijdig overleg organiseren met alle betrokken partijen (gemeente, waterschap, provincie)
- een projectteam in het leven roepen om efficiënt en effectief de ruimtelijke- en vergunningprocedure kan behandelen. Het projectteam bestaat in elk geval uit een casemanager van de gemeente en deskundigen van gemeente en omgevingsdienst.

Bijlage 6. Kaart overzicht mestbewerking in verschillende landschapstypen

Lungendonk
14

GEBIEDSINDELING LANDSCHAP

- Heide- en Buitengebied
- Beeldlandschap / Bruchgebieden
- Kemperlandschap
- Oude Heideontginningen
- Jonge Heideontginningen
- Gebied met bijzondere ornietplichtigheden
- Betouwing
- Linnen - Kruisen en dunes
- Kruisen en dunes
- Aanrecht behouden herbarbeeheld beeklopen
- Waardvolle open gebieden
- Wegennet
- Gemeinagrens

Mestbewerking
niet toegestaan

Mestbewerking
onder
voorwaarden *

Mestbewerking niet
toegestaan

Mestbewerking
niet toegestaan

* Mestbewerking niet
toegestaan in rood
gemarkeerde gebieden

Kuilerstraat 3

Gemeente
Someren